

INCIPIT LIBER V. S. JACOBI. APTIS.

Arguomur et Beati calixti pp.

S i veritas apud lectore nris voluminib; requat;
in hui' codicis serie. amputato esitacionis ser-
pulo secure intelligat; Que eni in eo scribu-
tur. multi ad huc uiuentes uera et testantur;

Capit. 1. De uis. s. iacobi; f. cle. iii

Capit. 11. De dietis aptici itineris; f. cle. iii

Capit. 111. De nominib; uillarū itineris ei; f. cle. iii

Capit. 1111. De trib; bonis edib; mundi; f. cle. iii

Capit. v. De nominib; uiatorū s. iacobi; f. cle. iii

Capit. vi. De amaris et dulcib; ads itineris ei; f. cle. iii

Capit. vii. De qlitatib; terrarū et genciū itineris eius; f. cle. v

Capit. viii. De scōz corporib; requēdis i itinere ei. et de passi; f. cle. vii

Capit. ix. De qlitate ciuitatis et ecclē. s. iacobi; f. one. s. eutropiū;

Capit. x. De discrecione oblacionū altaris. s. iacobi; f. cle. iii

Capit. xi. De pegrinis. s. iacobi; digne recipiendis; f. cle. iii

Cap. 1.

VATVOR vie sunt que ad
scm iacobū tendentes in unū ad
pontē regine. in horis yspanie co-
adunantur; Alia per scm eaidiū.
et montē pessulanū. et tholosam. et
portus aspi tendit. alia p scām ma-
riae podiū. et scām fidei cōquis. et
scōz petrū de moyslaco incedit. alia
p scām mariā macda-
lenā viziliaci. et scōz

leonardū lemoicensē. et urbē petratoricēsem pgit.
alia p scōz martinū tyronensē. et scōz ylaris pietauen-
sem. et scm iohēm angliacensem. et scm eutropiū scō-
nensem. et urbē burdegalensem uadit; Illa que p scām



fidē. & ^{alia} que p sc̃m leonardū. & que p sc̃m martinū tendit. ad
 hostauallā co adunant. & transito portu cisere ad pontē re-
 gine sociant. uie que p portū aspi transit. & una uia exin-
 de usq; ad sc̃m iacobū efficit. *capit. ii. de dietis y tineris. s. iacobi. calixtus. pp.*

A portib; aspi usq; ad pontē regine. tres paucē habentur dietē; Prima ē a borcia que ē uilla in pede montis aspi sita. aduersus gasconiā. usq; ad iaccā. Scda ē a iacca usq; ad montē reellū; Tercia est a monte reello. usq; ad pontē regine; A portib; u cisereis usq; ad sc̃m iacobū. tredecim dietē habent; Prima ē a uilla sc̃i michaelis que ē. in pede portuū cisere uersus sc̃t gasconiā. usq; ad biscaretū. & ipsa ē parua; Scda ē abiscareto usq; pampiloniā. & ipsa ē pauca; Tercia ē a pampilonia urbe. usq; ad stellā; Quarta ē a stella usq; ad nagerā urbē. sc̃t eq̃tib; Quinta ē a nagera usq; ad urbē que dīr burgas similē eq̃tib; Sexta ē a burgis usq; ad frumestam; Septima a frumesta. usq; ad sc̃m facundū est; Octaua ē a sc̃o facundo usq; ad urbē legionē; Nonā ē a legionē. usq; ad raphanellum; Decima ē a raphanello usq; ad uillā francā. sc̃t in bucca uallis carceris. transitis portib; montis uaci; Undecima ē a uilla franca usq; ad triacastellā. transitis portib; montis februarū; Duodecima ē a triacastella usq; ad palaciū; Tredecima si ē. a palacio usq; ad sc̃m iacobū. & ipsa modica ē; *Capit. iii. de noib; villarū y tineris. s. iacobi.*

A portib; aspi usq; ad pontē regine. he uille in uia iacobitana habent; Primitus ē in pede montis uersus gasconiā borcia. inde transito montis cacumine ē hospitalis sc̃e cristine. inde camfranc. inde iacca. inde osturit. inde termas ubi regales balnei iugiter calidi habentur. inde mons reellus. inde pons regine constat; A portib; u cisereis in bī iacobi ytinere usq; ad ei basilicā gallecianā. he uille maio

res habent; Primitus in pede eidem montis ciserei uers
 sel gasconiā. ē uilla s. michaelis; Deinde tñsito cacumī-
 ne eidē montis reppit hospitale rotolandi; deinde uil-
 la runcieuallis; Deinde reppit biscarellus. inde reslogna
 inde urbs pampiloma. inde pons regine. inde stella. que
 pane bono & optimo uino. & carne & piscib; fertilis est:
 cunctisq; felicitatib; plena; Inde ē. arcus. inde grugnus.
 inde uilla rubea. inde urbs nagera. inde sēs dñic. inde ra-
 dicellas. inde belfurat. inde francauilla. inde nem' oque.
 inde altaporca. inde urbs burgas. inde alterdallia. inde
 furnellos. inde castra sorecia. inde pons fiterie. inde fru-
 metta. inde karrion. que ē uilla abilis & optima. pane
 & uino et carne. & omni fertilitate felix; Inde ē sēs fa-
 cundus. omnib; felicitatib; affluens: ubi ē prati in quo
 haste fulgorantes uictorū pugnatorū ad dñi laudem infire
 olim fronduisse referuntur; Inde ē mārilla. inde legio
 urbs regalis & curialis. cunctisq; felicitatib; plena; Inde ē
 orbeza. inde urbs osturza. inde raphanellus q̄ captiuū
 cognominatus est: inde portus montis yraci. inde ^{siccamoliga. inde} pons
 ferratus. inde carcauellus. inde uilla franca de bucca ual-
 lis carceris. inde castrū sarracenicū. inde uillaus. inde por-
 tus montis february. inde hospitale in cacumine eius
 dē montis. inde linar de rege. inde tria castella. in pede
 sel eiusdē montis in gallectia. ubi pegrini accipiunt
 petrā. & secū deferūt usq; ad castaniollam. ad faciendam
 calcem. ad hosp' basilice aptice; Inde ē uilla s. michaelis.
 inde barbadellus. inde pons minee. inde sala regine. inde
 palaciū regis. inde camp' leuuararius. inde sēs iacob; de
 boento. inde castaniolla. inde uilla noua. inde ferreras.
 inde cōpostella aptica urbs excellentissima. cunctis deli-
 ciis plenissima. corporale talentū beati iacobi habens in
 custodia. unde felicioz & excelsioz cunctis yspanie urbib;
 est approbata; Idcirco has uillas & prefatas dietas p sēp
 cione restrinxi. ut pegrini ad scēm iacobū pficiscentes.

expensas itineri suo necessarias sibi hec audientes p̄me-
 ditari studeant; *Capit. iiii. de trib; hospitalib; cosm;*
Eres columnas ualde necessarias ad sustinendos pau-
 peres suos maxime dñs in hoc mundo instituit; hos-
 pitale scilicet iherlm. & hospitale montis iocci. & hos-
 pitale scē xp̄ine. qđ ē in portib; aspi; hec sunt hospi-
 talia in locis necessariis posita. loca scā. domus dī. refectio
 scōz pegrinorū. req̄es egentū. cōsolacio infirmorū. salus
 mortuorū. subsidū uiuorū; hec & loca sacro scā qđq; edifi-
 canerit: procul dubio regnū dī possidebit; *Capit. v. de nominib; quorū dā q̄ beati iacobi via refecerūt: ar-*

fojerieys;
Hec sunt nomina quorū dā uiatorū. q̄ temporib; didaci archiep̄i iacobitē. & a defonsi
 impatoris yspanie & gallecie. & calixti. pp. uia
 scī iacobi a raphanello usq; ad pontē minee pio amo-
 re dī & apli. citra annū dñicū. m. c. x. regnante a de-
 fonso rege aragon. & lodo uico pinguisimo rege gallio-
 rū refecerūt; Andreas. Rotgeri. Aluiz. fort. Arnaldus. Ste-
 phs. petr. q̄ pontē minee a regina hurraca cōfractum
 refecit; Istoz adiutorū q; suorū aīe req̄escant ī pace sempit̄na;
Capit. vi. de fluminib; bonis & malis. q̄ itinere scī ia-
cobi habent; R. calixt. pp.

Hec sunt flumina que a portib; cisere & aspi usq;
 ad scm iacobū habent; De portib; aspi procedit
 sanū flum̄ nomine aragonus. qđ yspaniā irrigat;
 De portib; ū cisereis flumen sanū egredit. qđ a multis ru-
 na dī. & decurrit pam piloniā; Ad pontē regine decur-
 rit arga simul & runa; Ad locū q̄ dī lorca. in orientali
 parte. decurrit flum̄. qđ dī riuus salac; Ibi os requum
 tuū obserua ne bibant. q̄a flum̄ letiferū ē; Sup cuius
 ripā nos ad scm iacobū p̄gentes. inuenim⁹ duos nauarros
 sedentes. artauos suos acuentes. solitos excoriare pegrinorū
 ium̄ta. que limphā illā bibebant & moriebant; Qui nob
 interrogantib; mencientes dixerūt. q̄a sana erat ad po-

candum; Qua propt̃ eq̃s nr̃is illam dedimus ad bibendū.
 & statim duo ex his obierunt: quos ilico ipsi excorauerūt.
 Ad stellam decurrit aiega. ipsa ē limpha dulcis. sana
 & optima; P uillam que d̃r arc⁹ decurrit aqua letifera;
 Et ultra arcū ad p̃mū hospitale int̃ arcū sc̃l & hospi-
 tale idem decurrit aqua letifera iumentis et homi-
 nib; bibentib; eā; Ad uillā que d̃r turrel intra sc̃l nauar-
 roy. decurrit flum̃ letiferū iumentis & hominib; bibe-
 tib; illud; Inde ad uillā que d̃r couas. flum̃ defluit morti-
 ferū similiter; Ad grugnū decurrit ingens aqua no-
 mine ebra. que ē sana & piscib; habundat; Om̃s fluuiū
 q̃ a stella usq; ad grugnū habent. letiferi ad bibendū
 hoib; & iumentis. & pisces eorū ad cōmedendū approban-
 tur; Si piscē qui uulgo d̃r barbus. siue illū quē picta-
 m uocant alosam ⁊ y tali clipiā. siue anguillā. siue ten-
 cam in yspania ⁊ gallecia nusq̃ cōmedis. sine dubio aut
 prime morieris. aut egrotaueris; Et si aliq̃s forte com-
 medat & non egrotauit. idcirco q̃a aut alijs sanior fuit.
 aut in illa patria diu p̃mansit; Om̃s g̃ pisces. & carnes
 uaccinē ^{⁊ fuisse} toti yspanie ⁊ gallecie. barbaris egritudines
 prestant; Illa ū flumina que dulcia ⁊ sana habent ad bi-
 bendum. his nominib; uulgalit̃ nūcupant̃; Pisorga aqua
 sc̃l que decurrit ad pontē fiterie. karriona que currit
 ad karrionū. ceya que ad sc̃m facundū. aisela ad maxillā.
 porma ad quendā in gentē pontē q̃ ē int̃ maxillā ⁊ legi-
 onē. turio que decurrit ad legionē sub castrū iudeorū.
 bernesgua que iuxta eandē urbē ex alia parte aduers⁹
 sc̃l austurgā defluit. sil que ad pontē ferratū in ualle
 uridi. cua que ad carcauellū. burdua que decurrit ad
 pontē uille france. carcera que decurrit in ualle car-
 ceris. minea que defluit ad pontē minee. fluui⁹ q̃dam
 q̃ distat ab urbe sc̃i iacobi duob; miliarijs in nemoroso
 loco. qui lauamentula d̃r. idcirco q̃a in eo gens gallica
 pegrina. ad sc̃m iacobū tendens. non solū mentulas suas

Sarela fluminis
similit̃ q̃ ex alia
parte urbis uer-
sus occasū deflu-
it: sañ eē dī;

uerū etiā toti corporis sui sordes. apti amore lauare solet.
uestimentis suis expoliata; Sar fluminis q̃ inter montē gar-
dii & urbē scī iacobi decurrit. sañ habet; Id circo hec flu-
mina sic descripsi. ut pegrini ad scīm iacobū p̃ficiscentē
euitare studeant ad bibendū que sunt letifera. & elige-
ualeant que sūt sana sibi & iumentis; *Capit. vii. deno-
minib; TERRARUM. & QUALITATIB; GENCII. que in yti-
here scī iacobi habentur;*

In beati iacobi uatico. uia scē tolosana. p̃mit̃ transito flu-
mine garona inuenit̃ tellus gasconica. & ex idē transi-
tis portib; aspi trā aragoni. & inde nauarroꝝ tellus.
usq; ad pontē arge & ultra; p̃tramit̃ ū portuū cysere
post tironicā inuenit̃ abilis & optima. & omī felicitate
plena tellus pictauoꝝ; Pictani sunt heros fortes. & uiri
bellatores. arcub; & sagittis & lanceis in bello doctissimi.
inacie freti. incurrib; uelocissimi. in ueste uenusti. in facie
pre clari. in uerbis astuti. in premiis largissimi. in hospiti-
bus prodigi; Inde tellus scōnensiū inuenit̃. inde transito q̃
dā maris brachio & flumine garona. burdegalensiū tellus.
que uino optimo piscib; fertilis. s; lingua rustica habet; Scō-
nenses lingua rustici habent. s; burdegalenses rusticiores ap-
probantur; Inde burdegalenses lande tinere dierū triū fes-
tis scē inuenit̃; Ipsa est tellus omī bono desolata. pane. uino.
carne. piscib; aquis & fontib; uacua. uillis rara. plana. sabu-
losa. melle tam̃ & milio & panicio et gruguis larga; Tu
autē si inestare forte p̃ eā transieris. faciem tuā studiose
custodi a muscis immanissimis. que guespe ul' tauones
uulgo dicunt. que maxime ibi habundant; & n̄ dilige-
ter pedē obseruaueris. in arena marina que ibi habundat
usq; ad gēua uelocit̃ lapsus fueris; Transito ū hoc solo.
inuenit̃ trā gasconica. candido pane & optimo uino ru-
bicundo larga. nemorib; & pratis. fluminib; q; fontib;
sanis apta; Gasconi sunt leuilogi. uerbosi. derisores. libi-
dinosi. ebriosi. cibis p̃digi. male induti. pannis et gar-

de uassati. bellis tam assueti. s. hospitalitate paupū precipui;
 circa ignē sedentes sine mensa cōmede. & cū uno cypho
 omīs bibē utunt; Largit cōmedunt & bibunt. & male ue-
 riunt. & turpe subpositis paucis paleis. in putredine scē
 familia cū dñō. & dñā. omīs una recumbunt; In huius terre
 eretu una scē scī iacobi habent duo fluuij qui ppe uil-
 lam scī iohis sordue alt scē ad dextam. & alt ad leuā flu-
 unt. q̄r un dī gauet. & alt flum. q̄ sine rate nullo m-
 tismeari possit; Quorū naute penitē dāpnant; Cū enim
 flumina illa ad modū stricta sint. tñ de uno q̄q̄ hoīe
 tā de paupe q̄ de diuite qm̄ ultra nauigant. unū nū-
 mū more accipiunt. & de iumento quatuor ui & i dig-
 ne capiunt; Est & nauis illoz modica. unī arboris facta.
 eq̄s minime recipiens. q̄ ē intraueris te ipsū caute cus-
 todi. ne forte i aq̄ cadas; Oportebit enī equū tuū p̄ fren-
 trahere post te. extra nauim p̄ pelagū; Qua p̄p̄t cū pau-
 cis in grede nauim. q̄a si nimis honorata fuit. cito pi-
 clitabit; Multociens etiā tantā p̄grinoz turmā. naute
 accepto precio intromittunt. q̄d nauis subuertit. &
 p̄grini in pelago necant; Unde naute neq̄t gaudent.
 captis mortuoz spolijs; Inde circa port⁹ cisereos habetur
 tellus bascloz. habens urbē baionā. in maritima uersō
 uītrionē; hec trā lingua barbara habet. nemorosa. mon-
 tuosa. pane & uino. oībusq; corporalib; alimtis desolata.
 excepto q̄ mal & sicera & lacte ē cōsolata; In hac trā
 mali portageri habent. scē circa port⁹ cisereos. uilla
 que dī hostaualla. & uilla scī iohis. & scī michael pedis
 portuū cisere. q̄ penitē dampnant; Exeunt enī obuiā
 p̄grinis cū duob; aut trib; iacut. tributa in iusta ui
 capientes; Et siq̄s transeunciu & eoz p̄tione nūmos
 illis dare noluerit. & iaculis illū p̄cuciant. & censum
 ab eo auferit. exprobrantes illū & usq; ad femoralias exq̄-
 rentes; Ipsi sūt feroces. & trā i q̄ cōmorant feror & sil-
 uestris & barbara habet; ferocitas uultuū similitudinēq;

lingue barbare eorum: corda uidentium illos expauescent; Cum
 non debeant rite accipere tributum nisi a mercatoribus; tantum a
 pegrinis & ab omnibus transeuntibus; in iuste accipiunt;
 Quando debent more accipere de qualibet re. quatuor num-
 mos ut sex: octo ut. xii. duplum scilicet capiunt; Qua propter
 precipimus et exoramus ut hi portageri. & rer aragonensis
 ceterique diuites qui tributum pecunias ab eis accipiunt: omnesque
 illorum consencientes. scilicet Raimundus desol. & viuanus de acro-
 monte. cum cunctis progeniis suis uenturis. una cum prefa-
 tis nautis. & Arnaldo de guinia & omni progenie sua uentura.
 atque ceteris dominis agrorum predictarum. qui ab eisdem nautis nummos
 nauigii in iuste accipiunt: & sacerdotibus; etiam qui peniten-
 tiam ut eucaristiam scient illis tribuunt: ut officium diuinum
 eis faciunt: ut in ecclesia eos consenciant: donec per longeuam
 ac patefactam penitentiam resipiscant: & modum in tributis
 suis ponant: non solum in sedibus episcopalis; tunc illorum. uerum etiam
 in beati iacobi basilica pegrinis audientibus; sedule excommu-
 nicent; Et quicunque prelatorum ex hoc ut amore ut lucro eis par-
 cere uoluerint: anathematis gladio percuciant; Sciendum
 quia ipsi portageri a pegrinis tributum accipere nullo modo
 debent: & nautae prefati de duobus hominibus; scilicet de diuitibus;
 pro nauigio nisi unum obolum: & de eoque solum nummum accipere rite
 debent; de paupere uero nichil; Et magnas etiam naues in quibus
 iumenta & homines largitus queant intrare habere debent; In
 terra etiam basclorum uia sancti iacobi est excellentissimus mons
 quod dicitur portus cister: aut quia porta iberie ibi habetur:
 aut quia per illum montem res necessarie de alia terra ad aliam
 transportantur; Cuius ascensus octo miliaribus. & descensus
 similiter octo habetur; Sublimitas namque eius tanta est: quod ui-
 sa est usque ad celum tangere; Cuius ascensori uisum est propria
 manu celum posse palpitari; De cuius fastigio potest uide-
 ri mare britannicum & occidentale: & hora etiam trium
 regionum. scilicet castelle et aragoni & gallie; Insumuntur
 uero eisdem montis est locus quod dicitur crux karoli: quia super illum

+ uicecomes
 de sancto michaeli.

securibus & dolabris & fossorijs ceterisque manubrijs karolus cū
 suis exercitibus in yspaniam pergens. olim tramitem fecit.
 signumq; dñice crucis prius in eo eleuauit. & tandem flexis
 genib; uersus gallegiam dō & scō iacobo precē fudit. Quap̄pt̄
 pegrini genua sua ibi curuantes uersus scī iacobi patriā ex mo-
 re orant. & singuli singula uexilla dñice crucis infigunt. Quā-
 te etiam cruce ibi possunt inueniri. Vnde p̄mus locus ora-
 tionis scī iacobi ibi habetur. In eodem monte ante quā xp̄ia-
 nitas in hōis yspanicis ad plenū augmentaret. nauarri impij
 & baschi pegrinos ad scm iacobum p̄gentes. non solū depre-
 dari uerum etiam ut asinos equitare & p̄mire solebant. Jux-
 ta uero montē illum uersus scilicet septentrionē est uallis.
 que d̄r uall̄ karoli. in qua hospitatus fuit idē karolus cū suis
 exercitib; qm̄ pugnatōes in runciauallē occisi fuere. P̄ quā etiā
 mlti pegrini ad scm iacobū tendentes t̄nserūt. nolētes montē ascē-
 dere. Postea ū i descensione eidē montis inuenit̄ hospitale. & ecclā
 in qua est petronus. quē rotolandus heros potentissim⁹. spata
 sua a summo usq; deorsū. p̄ mediū trino ictu scidit. Deinde
 inuenitur runciauallis. locus scilicet q̄ bellū magnū olim fuit
 factū. in q̄ rex marsirus & rotolandus & oliuer⁹. & alij pugnatōes
 c. xl. milib; xp̄ianorū simul & sarracenorū occisi fuere. Post hāc
 uallē. inuenit̄ tellus nauarroꝝ. q̄ felix pane & uino. lacte &
 pecoribus habetur. Hauarri & baschi unius similitudinis &
 qualitatis. in cibis scilicet & uestib; & lingua habent. sed baschi
 facie candidiores nauarris approbantur. Hauarri pannis ni-
 gris & curtis usq; ad genua tantūmodo scotorum more in-
 duuntur. & sotularibus quos lauarcas uocant de piloso corio
 scilicet non confecto factas. corrigijs circa pedem alligatas.
 plantis pedum solummodo inuolutis. basibus nudis utuntur.
 Patholis uero lanceis scilicet atris. longis usq; ad cubitos. in
 effigie penule fimbriatis. quos uocant saias utuntur. Hi ū
 turpiter uestiunt. & turpiter comedunt & bibunt. Omnis
 namq; familia domus nauarri tam seruus quam dñs. tā ancilla
 quā dñā. omnia pulmentaria simul mixta in uno catino. n̄ cū

cocleariis. s; manib; propriis solae comedere. & cum uno cypho
 bibere. Si illos comedere uideres. canib; edentib; uel porcis eos
 computares. Siq; illos loqui audires. canum latruncium memo-
 rares. Barbara eni lingua penit? habent?. Dñm uocant ureia.
 dei genitricem andrea maria. panem orgui. uinum andum.
 carnem aragui. piscem araign. domum echea. dñm dom? iáo.
 na. dñam andrea. ecclesiam elicera. presbiterum belatza. quod
 interpretat? pulchra tra. tricticu? sari. aqua? uric. Regē ereguia.
 scñ iacobu? iaona domne iacue. Hec est gens barbara. oib;
 gentib; dissimilis. ritib; & essentia. omi malicia plena. colore
 atra. visu iniqua. praua. pueria. perfida. fide uacua. & cor-
 rupta libidinosa. ebriosa. omi uolentia docta. ferox & siluestis.
 improba. & reproba. impia & austera. dira & contentiosa. ullis
 bonis inculta. cunctis uicijs. & iniquitatibus edocta. gens
 & sarracenis consimilis malicia. nre genti gallice inimicis
 inimica. Pro uno nummo tantu? pmit nauarrus aut basclus.
 si potest gallicum. In quib;dam horis eorumde? inbiscagia scil?
 & alaua dum nauarri se calefaciunt. uir mulieri. & mulier uiro.
 uerenda sua ostendunt. Nauarri etiam utunt? fornicatione
 in cista pecudib; . Seram eni nauarrus ad mule sue & eque.
 posteriora suspendere dr. ne ali? accedat sed ipse. Vulue etia?
 mulieris & mule. basia prebat libidinosa. Qua propter ab
 omib; peritis sunt corripendi nauarri. In campo tamē belli
 probi habentur. ad assiliendum castrum improbi. in decimis
 dandis legitimi. in oblationib; altarium assueti. approbantur.
 Per unum quemq; eni diem. dum ad ecclesiam nauarr? uadit.
 aut panis. aut uini. aut trictici. aut alicuius substantie ob-
 lacionem deo facit. Vbicumq; nauarr? aut basclus pgit. co-
 nu ut uenator collo suspendit. & duo iacula aut tria que
 auconas uocat ex more manib; tulit. Cumq; domum ingredit?
 & regreditur. ore sibilat ut miluus. & dum in secretis locis
 uel in solitudinib; rapacitatis causa latens. socios silentio con-
 uocare desiderat. uel more bubonis cantat. uel mistar lupi
 ululat. Tradi solae illos ex genere scotoy descendisse. pro eo

quod similes illis sunt moribus; et similitudine; Iulius cesar ut tra-
dit tres gentes. nubianos scilicet. scotos. & cornubianos caudatos.
ad expugnandum yspanorum populos eoque tributum ei reddere no-
lebant ad yspaniam misit: precipiens eis ut omne sexum
masculinum gladio interficerent. femineumque tantum ad vitam re-
seruarent; Qui cum per mare terram illam ingressi esset. confractis
nauib; suis. ab urbe barqnona usque ad cesaraugustam: &
ab urbe baiona usque ad montem oque: igne et gladio de-
vastauerunt; hos fines transire nequeunt: quoniam castellani co-
adunati illos expugnantes a finibus suis eiecerunt; Illi autem
fugientes uenerunt ad montes marinos. qui sunt inter nageram
et pampiloniam scilicet uersus maritimam: in terra biscagie &
alaue: ubi habitantes multa castra edificauerunt: & inter-
fecerunt omnes masculos. quorum uxoribus sibi rapuerunt: eque-
b; natos genuerunt. qui post ea a sequentibus nauarri uocantur;
Unde nauarri interpretatur non uerus: idem non uera proge-
nie aut legitima pro sapia generatur; Nauarri etiam a quadam ur-
be que naddauer dicitur prius nomen superferunt: que est in illis ho-
ris equibus primitus aduenerunt: qui scilicet urbem in primis temporibus
beatus mathias apostolus & euangelista. sua predicatione ad dominum con-
uertit; Post terram illorum: transito nemore oque. uersus scilicet
burgas: sequitur tellus yspanorum: castella uidelicet et campos;
hec est terra plena gazis. auro et argento. palleis et equis for-
tissimis felix. pane. uino. carne. piscibus. lacte. et melle
fertilis; Lignis tamen est desolata. hominibus malis & uiciosis
plena; Unde terra gallegianorum. transitis horis legionis:
et portibus montis yraci. & montis february inuenitur; hec
est nemorosa. fluminibusque pratis. & malaribus obtinuis. fruc-
tibusque bonis. et fontibus clarissimis apta: urbibus et uillis
et segetibus rara; Pane triticeo & uino stricte: pane signi-
ficatiua. et sicera larga. peccoribus et iumentis. lacte et melle.
piscibusque marinis inmanissimis et paucis abilis: auroque
et argento et palleis. pellibusque siluestribus ceterisque opibus fe-
lix. immo gazis sarracenicis copiosa; Gallegiam uero genti

et baiona.

Unde na-
uarri
interpretatur

nre gallice. magis preeteris gentib; yspanicis in cultis.
morib; cōgrue cōcordant. s; iracundi ⁊ litigiosi ualde ha-
bent; *Capitulum. viii. de corporib; sccorū que in ytinere*
s. iacobi requiescūt. q̄ pegrinis ei sūt visitanda;

Primū nāq; his q̄ puiā egidianā ad sc̄m iacobum ten-
dunt. beati trophimi cōfessoris corp' apud arela-
tem uisitandū ē. cui meminit beatus paulus scribens
ad thymoteū; Q' ab eodē aplo antistes ordinat' prefate
urbi prim' ob xpi euangliū pdicandū directus ē; Ex
cui fonte lucidissimo ut pp. zosim' scribit. tota gallia
fidei riuulos accepit; Cui sollemnitas. iiii. k. iani ce-
lebratur; *teor uisitandū ē corp' beati cesarij epi & martiris. q̄ in eadē urbe regulā monacharū instituit;*
Cui festiuitas colit'. k. nouēb;

Iteor in cimiterio prefate urbis. beati honorati epi pre-
sidia sūt postulanda. cui sollemnitas colit'. xv. k. febr.
In cui basilica ueneranda ⁊ optima bī genesij preciosis-
simi mris corp' requiescit; Est q̄ iuxta arelatē. inter
duo rodani brachia. q̄ dīr trenquatalla. in q̄ ē columna que
dam marmorea. optima. ualde excelsa. sup trā erecta. sūt
retro ei eccliam. ad q̄ pfidi popli beatū genesiū ut fertur
alligantes decollarūt. que etiā usq; hodie roseo ei cruore
apparet. purpurea; Ipse ū mox ut decollat' fuit. cap' pp
um manib; accipiens in rodanū eiecit. & corp' p medium
fluiū usq; ad beati honorati basilicā in q̄ honorifice u-
cet deportauit; Cap' ū ipsi p rodanū & mare current.
kartaginē urbē yspanorū. ductu anglico puenit. in qua
optime nē requiescit. & multa miracula facit; Cui sollep-
nitas colit'. vii. k. septēb;

Hde uisitandū ē iuxta arelatē urbē cimiteriū defunctorū
loco q̄ dīr ailiscampis. precib; sct. psalmis. ⁊ elemosinis. ut
mos ē p defunctis exorare. cui longitudo ⁊ latitudo uno
miliario constat; Tot ac tanta uasa marmorea sup trā
lita. in nullo cimiterio nusq; possūt inueniri. excepto

s. hic qd fuit qd p
fuit gallos

de corpore ioh. anesij
in talam. in trophimo

in illo: Sunt etiā diuersis opib; & litis latinis insculpta. & dictatu in intelligibili antiqua; Quanto magis longe per-
spiceris: tanto magis longe sarcofagos uidebis; In eodē ci-
miterio septē ecclē habent. in q̄ libet quarū siq̄s prb eu-
canistiā pdefunctis fecerit. ut laic⁹ alicui sacerdoti cele-
brare deuote fecerit. ut psaltū cleric⁹ legerit. uera-
citer pios illos defunctos q̄ ibi iacent sue saluacionis
ad uitores in nouissima resurrectione corā dō habebit;
Multa enī scōz mīrm ⁊ cōfessorū corpora ibi req̄escūt. q̄rum
nūc in paradisiaca sede cōgaudent; Eoz nāq; cōmemoracio
post octabas pasce. ii. frā more celebret;

eorū beati egidiū pūssimi cōfessoris atq; abbis corp⁹ digni-
simū. sūmope uigilanti oculo uisitandū ē; Beatissim⁹ nā
q; egidi⁹. p̄cuncta cosmīclimata famosissim⁹. omib; uene-
randus. cunctis digne celebrandus. omib; diligendus.
cunctisq; inuocandus. omib; q; ē petendus; Post pphas
⁊ aptos nemo illo int̄ ceteros scōs dignior. nemo scior. ne-
mo glōsior. nemo auxilio uelocior; Ipse enī p̄ ceteris scī
uelocius usus ē ad iuuare egentes & afflictos. & angustia-
tos sibi clamantes; O q̄ pulcrū ē ⁊ ope p̄ciosū. ei uisita-
re sepulcrū; Die ū q̄ illū q̄s toto corde dep̄cat⁹ fuerit. *Ad ista nō cas*
procul dubio ad uit⁹ feliciter erit; Inmemet ipso pba-
m que aio; Vidi olim quendā in eiusdē uilla. q̄ die q̄
illū in uocauit. a domo cuiusdā peiroti sutoris. subsidi-
is bī cōfessoris euasit. que scī dom⁹ uetustissima penit⁹
cōfracta cecidit; Quis q̄ ampli⁹ ei uidebit limina. Qs
dñm adorabit in ei⁹ sacratissima basilica. Quis ampli⁹
eius amplexabit⁹ sarcofagū. Quis osculabitur ei⁹ altare
uenerandum. Aut q̄s ei⁹ uitā pūssimā enarrabit. Ei⁹
nāq; tunicā eger induit & sanat. ipsi⁹ uirtute indefici-
enti q̄dā a serpente p̄cussus sanat. ali⁹ arrept⁹ a demo-
no libat. tēpestas marina cessat. theocrite filia obtate
diu sospitati restituit. egrotus toti corporis ualitudine
carens incolumitati diu desidate redditur. cerua que

prius erat in domita ei impijs domestica effecta famulas.
 ordo monasticus illo abbate patrocinante augmentatus. ener-
 gumini a demonio liberatus. peccatum karoli ab angelo sibi
 reuelatum regi dimittitur. defunctus ad uitam redditus. contrac-
 tus pristine salutis redditus. ymo duo cipressina hostia
 prelatorum imaginibus aploz insculpta. a romana urbe
 usque ad rodani portum. per marinas undas sine aliquo regi-
 mine. solo potenti impio suo pueniunt; Teder me
 mori. quia narrare nequeo ei omnia acta ueneranda.
 idcirco quia tot sunt et tanta; Greca stella clarissima postquam
 his radiis. puincialibus eluxit. inter illos obtime accu-
 buit; Non deficiens sed augmentans; Non sua amittens
 lumina. sed prebens omnibus duplicia; Non descendens
 ad infima. sed ascendens ad olimpi cacumina; Non mori-
 endo ei lux atra efficitur. sed suis insignibus sideribus clari-
 or preceperis sidibus; scilicet per quatuor cosmi climata habet;
 Media est nocte dominica ualendis septembris hoc sidus ac-
 cubuit. quod chorus anglicus in politica sede secum collo-
 cavit. et plebs gotorum cum ordine monachali in libro
 predio suo. inter nemausensem sanctam urbem et fluuium roda-
 num. honorifica sepultura sibi hospitaui; Ingens
 arca aurea que est retro ei altare super ipsius corpus ue-
 nerandum. in sinistrali sancte parte primo gradu. sex aploz
 imaginibus est insculpta; In primo gradu primitus beate ora-
 rie ymago congrue sculpta; In secundo uero gradu sursum. xii.
 signa solares hoc ordine habent; Aries. Taurus. Gemini.
 Cancer. Leo. Virgo. Libra. Scorpio. Sagittarius. Capricornus.
 Aquarius et pisces; Et per medium illorum sunt aurei flores in-
 uitis effigies; In superiori namque gradu tertio. dyodecim im-
 mages uiginti quatuor seniorum habent. his uersibus
 super eorum capita scriptis; Ecce chorus splendens seniorum
 bis duodenarius. dulcia que citharis decantant cantica cla-
 ris; In dextrali uero parte primo gradu. similiter sunt alie
 septe immages. quarum sex aploz sunt. et septima cui

libet. xpi discipuli est; S; & sup aptoz capita. uirtutes que
 fuerunt in eis in utroq; arce latere. in effigie mulieris scul-
 puntur. benignitas scilicet. Mansuetudo. fides. spes & cari-
 tas. & cetera; In secundo gradu dextrali flores instar uitis uinee
 sculpuntur; In tertio gradu superiori. sic in sinistra parte. im-
 mages duodecim uiginti quatuor senioz. his uersibus
 sup eoz capita scriptis sculpte habentur; Hoc uas egregi-
 um. gemmis. auroq; politum. reliquas scilicet continet egidii; Quod
 qui franger eum. dominus maledicat in eum. egidii pariter cunc-
 tus & ordo sacer; Tecta arce desup ex utraq; parte inmo-
 dum scamarum piscium operantur; In cacumine uero ei sunt perfec-
 to tredecim lapides cristallini infixi. alii in modum scaquarum
 alii in modum malorum. ut millecignorum; Una cristallus est in-
 gens in modum magni piscis. trostee scilicet erectus. cauda uer-
 sa defursum; Prima quippe cristallus instar magne olle
 ingens habet. sup quam crux aurea ualde splendens ponitur
 preciosa; In medio frontis arce in antea scilicet. in circulo au-
 reo residet dominus. manu dextera benedictionem innuens. &
 in dextera librum tenens. in quo scriptum est. pacem & ueritatem
 diligite; Sub scabellum uero pedum eius stella aurea habetur. &
 circa ulnas eius due littere scribuntur. alta scilicet ad dexteram et
 alta ad leuam. hoc modo. **AW**; Et de sup tronum eius. duo
 preciosi lapides modo inestimabili fulgent; Quatuor
 uero euangeliste alas habentes. iuxta tronum eius erecti habentur.
 singulas scedulas pedibus tenentes. in quibus euangelioz p[ro]por-
 tiones p[er] ordinem scribuntur; Mathis in modum hominis. ad dex-
 teram scilicet sursum. & lucas instar bouis habetur deorsum.
 & iohannis in effigie aquile ad leuam desup. & marcus leonis
 subter insculpitur; Duo uero angeli iuxta tronum dominicum. cheru-
 bim uidelicet ad dexteram. pedes tenens sup lucam. & seraphi-
 m ad leuam. pedes similiter tenens sup marcum miro opere scul-
 puntur; Duo ordines lapidum omnium generum preciosorum. unus in trono
 quo dominus residet per circuitum. & alius in horis arce simi-
 liter per circuitum. tres lapides in simul scilicet. ob trinitatis

Versu 62

dei figuram ibi miro ope cōponuntur; S; quidā inclitus
 suā imaginē aureā beatissim; cōfessoris amore. in pede
 aue. uersus altare. aureis clauis infixit. que ad dī hono-
 rē usq; in hodiernū diem ibi apparet; In alio ū capite
 arce. retro scē. dñica ascensio sculpit; In pmo ordine sunt
 sex apti. uisib; sursū erectis. dñm euntē in celū aspicien-
 tes. sup quorū capita scripte hē littere habent; O uiri ga-
 lilei. hic ihs q̄ assumptus ē in celū a uobis. sic ueniet qm
 admodū eū uidistis; In scdo ū gradu ali; sex apti eodē mō
 stantes sculpyntur; S; & columnę aureę inter aptos eru-
 traq; parte habentur; Intercio gradu dñs stat erectus in
 trono quodā aureo. & duo angeli stantes. un' ad dexte-
 rā illi' & alius ad leuā. extra tronū manib; ostendunt
 dñm aptis. singulis manib; sursū eleuatis. singulisq; de
 orsum inclinatis; Et sup dñicū cap̄ extra tronū scē co-
 lumba habet. q̄si uolitans sup eū; In quarto ū ordine
 supiori dñs sculpit in alio trono aureo. & iuxta eū q̄tu-
 or euangeliste habent. lucas scē in specie bouis cōtra
 meridianā partē deorsū. & mathis instar hōis desursū;
 In alia parte contra septē trionē ē marcus instar leo-
 nis deorsū. & iohs in modū aq̄le desursum; Sciendum
 ū ē qđ dñica magestas que ē in trono non sedet si recta ē.
 dorsū tenens uersus meridiem. & erecto capite aspiciat q̄si
 in celū. dextera manu leuata sursū. & in leua crucicu-
 lam tenet. & sic ascendit ad patrē. q̄ in cacumine ar-
 ce illū recipit; Itaq; beati egidii cōfessoris sepultura cō-
 sistit. in q̄ ei' corp' uenerandū honorifice requiescit; Erū-
 bescant q̄ ungarij. q̄ dicunt se habē ei' corp'. cōturbent
 omnino cāmelarij. qui somniant se habē ei' integrū cor-
 pus. tabescant sanctisequanicj. q̄ extollunt se habē eius
 cap̄. reuerent' similē constancian; normanni. q̄ iactāt
 se habē totū ipsius corp'. cū nullo mō ei' ossa sacratissima
 ut a multis pbat' queant extra horā ipsi' deferri; Quidā
 enī beati cōfessoris brachiū uenerandum extra egidianā

patria in horis scilicet longinquis olim deferre fraudulen-
ter conati sunt. sed nullo modo ire una cum eo ualuerunt.
Quatuor sunt sanctorum corpora. que ab aliquo de propriis
sarcophagis nullo modo moueri posse referuntur. ut amul-
tis. beati scilicet iacobi zebedei. & beati martini tironen-
sis. & sancti leonardi lemouicensis. et beati egidii christi confes-
soris. Traditur quod philippus rex galliarum eadem corpora ad
galliam deferre olim temptauit. sed nullo modo de propriis sar-
cophagis suis ea mouere potuit;

igitur ab his qui per uiam tolosanam ad sanctum iacobum tendunt. be-
ati confessoris auctissimi corpus est uisitandum; Sanctissimum namque; an-
thim signifer egregius. comes karoli magni regis extitit
non minimus. miles fortissimus. bello doctissimus; hic ur-
bem nemausensem ut fertur. & aurasicam. alias multa
christiano impio sua uirtute potenti subiugauit. lignumque
domiculi apud uallem gelloni secum detulit. in qua scilicet ualle
heremitica uita duxit. & beato fine christi confessor in ea
honorifice requiescit; Cuius sacra sollempnitas. 4. kalendas iunius
eorum in eadem uia beatorum nostrorum corpora ^{scilicet} colitur;
uisitanda sunt. tiberii. modesti & florencie. qui tempore
dio-cleciani uariis tormentis pro christi fide cruciati mar-
tyrium compleuerunt; Iacet super fluuium auraudum. in optimo
sepulchro. quorum sollempnitas colitur. iiii. idus nouembri-
um in eadem uia uisitandum est corpus dignissimum beati
saturini episcopi. & maris. qui in capitolio tolose urbis a
paganis tenentibus tauris acerrimis ac indomitis alliga-
tus. atque a summa capitolii arce usque ad caput unius milia-
rium per omnes gradus lapideos precipitatus. capite colliso. excu-
sioque cerebro. & omni corpore dilaniato dignam christo
auiam reddidit; hic iuxta urbem tolosam optimo loco sepe-
latur. ubi ingens basilica sub eius honore a fidelibus fabri-
catur. & canonicalis regula beati sancti augustini obseruatur.
et multa beneficia poscentibus; a domino prestantur; Cuius
sollempnitas. iiii. kalendas decembris celebratur;

Gruesantig. tolosa
qui sup. bunt cor. b. d.
iacobi zebedei ap. p.
penes se retine. a.
testis. p. d. m. p. o. r. f. i. o.
calixti patrat don.
postelle d. gulecia.
corpe d. p. a. basilica.

tes aburgundionib; & theutonice puiā podiensem.
 ad sc̃m iacobum p̃gentib; corp' sc̃ssimū ē uisitandum
 beate fidei uirginis & m̃ris. cui' aīam sc̃ssimā. corpore
 a carnificib; decollato. sup̃ montē sc̃t urbis agenni. an-
 gloꝝ chori instar columbe in celestib; detulerit. & in
 mortalitatis laurea eā ornauerit; Quod ut uidit beatus
 caprasius antistes urbis agenni. qui rabie p̃secucionis
 euitans latebat in quadā spelunca. animat' ad toleran-
 ciā passionis. ad locū quo beata uirgo pateret' p̃pauit.
 & martiriū palmā fortiter p̃meruit dimicando. mo-
 ras etiā p̃sequenciū arguendo; Demū beate fidei uirgi-
 nis & martiris corp' preciosissimū in ualle que uulgo dī-
 conuas honorifice a xp̃ianis sepelit'. sup̃ qd' basilica
 obtima a xp̃ianis fabricat'. in qua ad dñi dec' usq; hodie
 beati benedicti regula sūmope custodit'. incolumibus &
 iſirmis beneficia multa largiunt'. ante cui' fores ob-
 mus fons ultra q̃ dici fas ē mirabilis habet'; Cui festi-
 uitas. ii. Non. octob. colitur;

Deinde in uia que ad sc̃m iacobū p̃ sc̃m leonardū
 tendit. primit' beate marie & adalene corp'
 dignissimū iuste a p̃grinantib; uenerandū ē;
 hec enim ē illa maria gl'osa. que in domo simonis lep-
 si. saluatoris pedes lacrimis rigauit. capillis q; suis ter-
 sit. & p̃cioso ungento suo diligenter osculando unxit.
 qua p̃pt' dimissa s̃t ei peccata multa. qm̃ dilexit multū
 amatore uniuersorū. ihm xp̃m sc̃t remissore suū; Hec uero
 post dñicā ascensionē a iherosolimitanis horis cū beato
 maximo xp̃i discipulo. alijs q; dñicis discipulis usq; ad pro-
 uincie patriā p̃ mare. sc̃t p̃ portū marsilie puenit. in q̃
 sc̃t patria celibem uitā p̃ aliq̃t annos duxit. ac tandem
 in urbe aquensi ab eodē maximo eidē urbis antistite
 sepultura accepit; Post multū ū tēporis ei' glebā p̃ci-
 osissimā ab ipsa urbe usq; ad viziliacū heros qdā mona-
 chili uita beat'. nomine badilo translatauit. ubi hono-

rifica sepultura usq; ad diem ^{hanc} requiescit; In quo etiā loco in-
 gens ac pulcherrima basilica monachorū q; abbacia consti-
 tuitur: peccatorib; delicta ipsi amore ad dñō dimittunt.
 cecis visus reddit. mutorū lingua soluit. claudi erigunt.
 enervumini libant. et ineffabilia beneficia multis im-
 petunt; Cui sacra sollemnia colunt: xi. kl. av. et.
 teo visitandū ē corp' sacrū beati leonardi cōfessoris. q'
 cū francoz genere ēēt nobilissim'. & in regali curia nu-
 titus. facinoroso sclo sūmi numinis amore abrenun-
 cians. in lemoicensib; horis loco q' vulgo nulliacus.
 nuncupatur. celibē vitā heremiticā. crebris ieiuniis.
 & vigiliis multis. frigorib; q; nuditatib; ineffabilib;
 q; laborib; diu durit. & tandē in eodē libo p'dio suo.
 transitu sacro requieuit. cui gleba sacra immobilis
 ē pibet; Erubescant igit' corbiniacenses monachi.
 q' dicunt se beati leonardi corp' habē. cū nullo modo
 ut paucius hos hostiū ei' ut pulvis ut p'dirint qat mo-
 ueri; Corbiniacenses ū aliq; multi ei' beneficiis et mi-
 raculis ditant; s; ipsius corporali p'sencia frustrantur;
 Qui ē ei' corp' habē n̄ potuissent. corp' cuiusdā viri no-
 mine leotardi qd ab horis andegauensib; dicit sibi af-
 ferri in arca argentea repositū. pro scō leonardo le-
 mouicensi colunt: cui etiā nom' prop'ū mutantes
 post obitū quasi ēēt iterū baptizand'. scī leonardi
 nom' imposuerūt: ut oppinione tanti ac famosi no-
 minis scī leonardi lemoicensis. pegrini illuc
 advenirent. & suis oblacionib; illos ditarent; Cui
 festū id' octobris colunt; Pri' de scō leonardo lemo-
 uicensi sue basilice advocatū fecerūt: deinde aliū in
 loco ei' posuerūt: more servorū emulorū. q' ppā here-
 ditatē a dñō suo ui auferūt. et alieno i' digne tribu-
 unt; Similes etiā malo patri habent: q' filiā suā
 a legitimo sponso auferūt et alii tribuit; O ut au-
 runt inq' psalmista gl'am suā in similitudinē utuli;

Talia facientes quidā sapiens corripit dicens; Non des ali-
 enis honorē tuū; Horatores nāq; barbari & domestici illuc
 aduenientes scī leonardi lemouicensis corp' qđ diligunt
 putant inuenire: & alterū p̄ altō ignorantes reperiunt.
 Quicūq; apud corbiniaciū miracula faciat. tñ beatus leo-
 nardus lemouicensis captos quos a dñio ecce illos sit
 alienatus delibet. & ibi adducit; Unde duplici culpa
 corbiniacenses religant. qm̄ illū q̄ suis miraculis illos
 ueneranter dicat minime recognoscunt. nec etiam
 ei festa celebrant. s; altū p̄ illo in ordinate colunt;
 Beati g̃ leonardi cōfessoris lemouicensis famā iam
 p̄ totū orbē longe lateq; diuina clemēcia expandit.
 cui uirt' potentissima. innumera captiuorū milia
 a carcerib; educit. q̄rū uincta ferrea ultra quā di-
 ci fas ē barbara. milia milib; cōiuncta. in ei' basilica. cir-
 cum circa. ad dextrā ⁊ leuā. int' ⁊ extra. ob tantorū mi-
 raculorū testimonium suspendunt; ⁊ lora q̄ dici fas ē
 mirareris. si arbores in ea tot ac tantis ferreis barbaris
 honeratas uideres; Ibi enī pendent manice ferree. boie.
 catene. cōpedes. cepti. pedices. uectes. iuga. galee. falces.
 ⁊ diuersa instrumēta. eqb; xpī cōfessor potentissim' cap-
 tos sua potenti uirtute libauit; Mirū ē de illo. qđ in
 humana forma uisibilis uinctis in ergastulis trans mare
 etiā usus ē apparere. ut ipsi testant' quos libauit dei
 uirtute; Pulcre p̄ eū adimplet. qđ diuinus uates olim
 uaticinauit dicens; Sedentes in tenebris & umbra mor-
 tis. uinctos in mendicitate & ferro. sepe libauit eos; &
 clamauerūt ad eū cū tribularent. & de necessitatib; eorū li-
 bauit eos; Suscepit eos de uia iniquitatis eorū. qđ con-
 truit portas ereas ⁊ uectes ferreos cōfregit; Ligatos i
 cōpedib; ⁊ nobiles multos in maniceis ferreis. hic libauit;
 Tradunt etiā xpīani uincti sepe in man' gentiliū ut
 boamundus. ⁊ dñati sunt eorū qđ odunt eos. & tribu-
 lauerunt eos inimici eorū. & humiliati sūt sub manib;

cor: hic sepe libavit eos; Et eduxit illos de tenebris rum-
bra mortis. & uincta eorum dirupit; hic dicit. his qui uincti
sunt erite: et his qui in tenebris sunt reuelamini; Cui
sacra sollempnia coluntur. & iii. idus nouembris;
Anno post beatum leonardum. apud urbem petragoricas uisitā-
dum est corpus beati frontonis episcopi & confessoris. qui romae ab o-
petio apostolo uice pontificali ordinatus. cum quadam presbitero nomine
georgio ad predicandam urbem eandem mittitur; Qui cum similes
perissent. mortuo georgio in itinere & sepulto: reuer-
sus ad apostolum beatus fronto necesse socii sui nuntiavit; Cui
beatus petrus baculum tradidit dicens; Cum hunc baculum
meum posueris super socium tuum corpus: ita dices; Per illam obe-
dientiam quam ab apostolo accepisti. in christi nomine surge. & com-
ple illam; Sicque agit; Per apostoli baculum beatus fronto in itine-
re socium de morte recepit. & prefatam urbem sua predica-
tione ad christum conuertit. miraculisque multis plustravit. & dig-
no obitu iei: in basilica sanctae que sub eius nomine operatur sepul-
tura accepit. in qua deo largiente multa beneficia posce-
ntibus prestantur; Traditum tamen a quibusdam ex collegio christi dis-
cipulorum illud fuisse; Cui sepulcrum cum nullis aliis sanctorum se-
pulcris cōsimile sit: rotundum tamen ut dominici sepulcrum
studiosissime sit: & cuncta ceterorum sanctorum sepulcrorum pulcritu-
dine miri operis excellit; Cui sacra sollempnitas colitur.
viii. kl. novemb.

Rursus his qui puerum tironensem ad sanctum iacobum
tendunt: in urbe aurelianensi lignum dominicum. &
calix beati euurei episcopi & confessoris. in ecclesia sanctae. &
uiscendum est; Dum enim beatus euureus quadam die missam
celebraret. apparuit super altare in altum dominica dextera hu-
manus. uidentibus illis qui aderant: & quicquid presul super
altare operabatur. & ipsa; Dum presul faciebat super panem & cali-
cem crucis signum. faciebat & ipsa similiter; Cumque panem ut
calicem ipse sursum leuabat. & ipsa dei manus uerum panem et ca-
licem similiter leuabat; Peracto itaque sacrificio disparuit sal-
uatyr

illa man' piissima; Unde dat' intelligi: quisquis enī missā
 canit: ipse xp̄s eā cantat; hinc beat' fulgenci' doctor ait:
 Non homo ē q' proposita. corpus xp̄i ⁊ sanguinē facit:
 s; ille q' crucifixus p' nob' ē xp̄s; Et beat' isidor' sic ait:
 Nec p'pter bonitatē boni sacerdotis fit melior: nec p'pter ma-
 licia' mali fit peior; Prefatus calix ex more semp' poscenti-
 bus. tā domesticis q' barbaris fidelib; in ecclā scē crucis
 ad cōmunicandū preparat'; Itē in eadē urbe beati euuati
 ep̄i ⁊ cōfessoris corp' uisitandū est; Itē in eadē urbe in
 ecclā scī samsonis. cultrū q' ad cenā dñicā ueraciter ex-
 titit: uisitandum est;

Sed in eadē uia sup ligerū beati martini ep̄i ⁊ cōfesso-
 ris corp' dignū uisitandū est; hic ū triū mortuorū susci-
 tator magnific' ēē phibet: & leprosos. energuminosq;
 deuos. lunaticos. ⁊ demoniacos. ceterosq; languidos ob-
 tate saluti reddidisse fert'; Sarcofagū nāq; q' sacratissi-
 ma ei' gleba iuxta urbē tironicā req̄escit. argento ⁊ au-
 ro in menso. lapidib; q; p̄ciosis fulget: & crebris miracis
 elucet; Sup quē ingens basilica ueneranda sub ei' hono-
 re ad similitudinē scē ecclē beati iacobi mirō ope fabri-
 catur. ad quā ueniunt egri ⁊ sanant'. demoniaci libant'.
 cecī illuminant'. claudi erigunt'. & omne morborū gen'
 curat': omib; q; poscentib; digne leuam fundit' prestatur:
 qua p'pter ei' fama glōsa dignis preconis ubiq; ad ap̄i de-
 cul diuulgat'; Cui festiuitas celebrat'. in. id' Novemb'
 hde beati ylarū ep̄i & cōfessoris corp'
 sc̄ssimū. in picta uia urbe uisitandū est; hic int' cetera
 mirac' dī uirtutē plen'. arrianā heresim deuincens.
 unitatē fidei docuit colere: cui sacra documēta aīri he-
 retic' ferre non ualens. egressus a cōcilio sup latrinā uen-
 tre corrupt' p' semet ipsū turpit' obiit; hinc insup in
 cōcilio sedē cupienti terra subē eū eleuans sedē presti-
 tit. hic seras ualuarū cōciliū sola uoce fregit. hic ob ca-
 tholicā fidē quadriennio exilio apud frisiā in insula

quadam religatus fuit. hic serpentium habundantiam suo impio
fugauit. hic matri flenti in pictaua urbe reddidit natum. ge-
mina morte ante grauatum. Ipsius uero sepultura qua ei' sacratis-
sima ossa ueneranda requiescunt. nimio auro et argento lapidi-
busq; preciosissimis decorat'. ei'q; basilica ingens et obtrita crebris
miraculis ueneratur. Cui' sacra sollempnia coluntur. id' iamq;
tem uisitandū est bñ iohannis baptiste uene-

Irandum caput. quod p manus quorūdam religiosorū uiroz. a
iherosolimitanis horis usq; ad locū q nuncupatur anglie ltra
scil' pictauoz deferret'. ubi ingens basilica sub ei' ueneratione
mirro ope componitur. in qua idem caput scissimum a cente-
no monachoz choro die noctuq; ueneratur. in numerisq; mi-
raculis clarificatur. Quod etiam caput dum deportaretur.
in mari et in terra dedit signa innumera. In mari enim
multa marina pericula fugauit. et in terra ut ei' trans-
lationis codex refert. quosdam mortuos ad uitam reduxit.
Qua ppter creditur ueraciter illud eē caput precursoris ue-
nerandi. Cuius inuentio sexto kl' marci agitur. tempore
marciani principis quando idē precursor duob; monachis lo-
cum quo ei' caput celatum iacere primum reuelauit.

Via scī iacobi in urbe scōnensium beati eu-
tropij epī et mris corp' digne pegrinantib;
uisitandum est. Scissimam cui' passionē
beatus dionysius consoci' ei'. ac parisior pre-
sul. litteris grecis scripsit. et parentib; suis
in grecia qui iam in xpō credebant. p manu
beati clementis pp misit. Quam scilicet passionē constantino-
polim in scola grecorū. quodam codice passionū plurimorum
scōrum martirum olim repperi. et ad decus dñi nři ihu xpī.
ei'q; gloriā martiris eutropij de greco in latinū pro ut potui
edidi. Et ita incipiebat.

Dionysius francoz antistes procapia grecus. reuerentis-
simo pape clementi salutem in xpō. Eutropiaq;

quem mecum in his horis ad predicandū xpi nomen misisti: martiri coronā p manus gentiliū. apud scōnas urbē. uob notificam' pro dñi fide accepisse. Qua propt' pānitatē urām humiliter exoro. ut hunc passionis ei' codicem consanguineis meis. notis et amicis fidelib; in grece horis athenis precipue quam cicius poteritis mittere non differatis. quatin' illi ceteriq; qui a beato paulo aplo. noue regenerationis lauacrū. unā mecum olim acceperunt. cum audierint glōsum martirē pro xpi fide crudelē necem subisse. gaudeant tribulationes et angustias pro xpi nomine se fuisse. Et si forte a gentiliū furore illis aliqd martiri' genus illatum fuerit. accipe patient' pro xpo discant. nec etiā amodo formident. Om̄s enim qui uolunt pie uiuere in xpo. necesse ē ut ab impijs et dissimilib; opprobria paciantur. et despiciantur tanquā infamē et stultū. Quia p multas tribulationes nos oportet introire in regnū dei. Corpore longinquus. uotis animoq; propinquus. nunc tibi dico uale. quod sit tibi perpetuale. *Incipit passio bñ eutropii*

sanctonensis epi ex om̄i.



Loriosissimvs namq; xpi mīr eutropius scōnensis antistes uenustus. gentili genere p̄sarum editus. excellentiori prosapia toti' mundi extitit oriundus. quē babilonis admirandus mīr xerses. ex giuua regina generauit humanitus. Nullus eo eo esse potuit genere sublimior. nec fide et ope post conuersionem humilior. Qui cum impueritia litteris caudicis et grecis edoctus esset. atq; heroes summos toti' regni. prudentia et curiositate equipare. si forte in ei' curia. uel curiosior eo. uel aliquid barbarum ēēt p̄spicere desiderans. herodē regem in galilea adiit. In cui' curia dū p aliquot dies mansisset. audita saluatoris miraculorū fama. de urbe in ciuitate illum quesuit. quem abeuntē transmare

galilee quod est tiberiadis. cum in numeris populo turbis que
cum sequebantur. uidentes signa que faciebat consecutus est.
Tunc diuina disponente gratia contigit die illa. quod salua
m sua ineffabili largitate. de quinque panibus et duobus pis
cibus hominum quinque milia illo adstante saciauit. Viso hoc mi
raculo iuuenis eutropius. ac fama ceterorum miraculorum ei audi
ta. in eo aliquantulum iam credens. loqui ei desiderans. nec au
debat. quia nicanoris ei pedagogi districtione formidabat. cui
admirandus pater ei ad custodiendum illum tradiderat. Satiatus
tamen pane dominice gratie. iherosolimam prexit. et adorato crea
tore in templo. gentili more. remeauit ad patris sui domum.
Et cepit ei enarrare. cuncta que in patria unde uenerat.
diligenter uiderat. Vidi inquit hominem qui dicitur christus. cui
in toto mundo similis nequit inueniri. Mortuus uitam.
leprosis emundationem. cecis usum. surdis auditum. clau
dis pristinam uirtutem. omnibusque generibus infirmorum
sanitatem ipse prebebat. Quid plura. Quinque hominum milia
de quinque panibus et duobus piscibus me uidente saciauit. De
fragmentis uero. duodecim cophinos ei clientes impleuerunt.
fames. tempestas. mortalitas. hominis quibus moratur.
locum habere nequuit. Si iam illum celi tunc creator
in nostra regione mittere dignaretur. utinam tua gratia illi ho
nourificentiam exhibere. Admirandus uero hec et his similia
apud uero auscultans. diligenter tacite cogitabat. qualiter
eum uidere posset. Post exiguum uero tempus uix a rege
impetrata licentia. puer dominum uidere denuo desiderans.
iherusalem adiit causa adorandi in templo. Et erant cum eo
syriadac dux exercituum. et nicanor regis dapifer. pueri
pedagogus. ceterique multi nobiles. quos illi admirandus
tradiderat ad custodiendum. Qui cum regressus a templo
die quadam. domino reuertenti a bethania. ubi lazarus re
suscitauerat. inter ualuas. iherosolimitanas. confluen
tibus undique turbis innumeris obuiare. uidens ebreorum
pueros. ceterasque gentium phalanges. obuiam ei exeuntes

palmarum & oliuarum ceterarumq; arborum flores. & frondes.
 per uiam qua iturus erat sternerentes. ac osanna filio dauid
 clamantes: ultra quam dici fas est. gaudius. cepit diligenter
 ante eum sternere flores. Tunc a quibusdam didicit quod ip-
 se lazarus quatuoriduanum a mortuis suscitauerat: magisque
 letatus est. Sed quia ad plenum saluatorem tunc uide pre-
 nimia multitudine turbarum circumfluentium non poterat: ualde pre-
 cepit contristari. Erat enim ipse cum his de quibus testificatur.
 iohannis in euangelio suo dicens. Erant autem gentiles quidam ex
 his qui uenerant ut adorarent in die festo. Hi accesserunt
 ad philippum. qui erat a bethsaida ciuitate: & dixerunt ei.
 Domine. uolumus ihesum uidere. Quod philippus andree socium
 domino nunciauit: & statim beatus eutropius una cum suis ase-
 dis illum palam uidit: & ualde letatus in eum credere oc-
 culte cepit. Tandem illi penitus sociatus est: & sociorum sen-
 tentiam quibus pater ultra modum preceperat. ut eum fortiter
 custodirent: & ad se reducerent formidabat. Tunc didicit
 a quibusdam quod iudei saluatorem in proximo essent occisu-
 ri: tanti uiri necesse uidere reuens. die crastina a iherosolymi-
 tis horis de saluatore uiderat: cunctis in patria sua ordine
 enarrauit. Tunc babilone paululum commoratus: salua-
 tori omnino adherere cupiens. cumque ad huc uiuere cor-
 poraliter putans. cum quodam scutigero nesciente patre.
 post dies quadraginta quinque. iherosolimam denuo regre-
 ditur. Mox ut dominum quem occulte diligebat cruce passum.
 & a iudeis occisum fuisse audiuit: ualde doluit. Cumque
 a mortuis illum surrexisse. ac discipulis apparuisse celosque
 cum magno triumpho ascendisse didicerit: ualde ce-
 citatus. diligenter ab eis didicit: qualiter spiritus sanctus linguis
 igneis super illos descenderat. eorum corda repleuerat: omnique
 linguarum gratia illos docuerat: repletus spiritu sancto babilonem
 rediit: & quos in ea patria iudeos repperit: apertum illos qui

iherosolimā nece dñm dampnauerant. zelo dilectionis
 xpi feruens. gladio pemit; Itē transacto tēpore eriguo.
 dñicis discipulis diuersa cosini climata ad euntib; duo
 candelabra aurea. fide fulgencia. diuina disponente grā.
 simon sc̄l & thads apli dñi p̄fide directi s̄; Qui ē babi-
 lonē ingressi ēēt. electis a finib; illis quibda magis za-
 ionē & arfarat. q̄ poplos suis uanis locucionib; & signis
 a fide auertebant. apli uite et̄ne semina cunctis ero-
 gantes. miracloꝝ omib; generib; coruscare cepunt;
 tunc sc̄l puer eutropius de illoꝝ aduentu gauisus. re-
 gē ammonēbat. ut errore gentiliū & idoloꝝ relicto. fi-
 de xpianā subiret. p̄ q̄ poloꝝ regnū adipisci mereret;
 Quid plura. Ilico aplis p̄dicantib; rex & fili ei. cum
 multis cetib; ciuiū babilonis. p̄ man̄ eoy dē aptoꝝ.
 baptisimat̄ grā regenerant̄; deniq; cōuersa tota ur-
 be ad fidē dñicā. eccl̄am cū omib; gradib; suis apli
 instituer̄. & abdiam uirū fidelissimū. euangelica doc-
 trina imbutū. quē secū a iherosolimitanis horis ad-
 duxerant. antistitē sup xpianā plebē. & eutropiū ar-
 chidiaconē ordinauer̄. & p̄fecti sunt in alijs urbib;
 uerbū dei predicando; Qui cū non p̄ multos dies per
 martiriū triumphū alibi p̄ sentē uitā cōsumassent.
 beat⁹ eutropi⁹ eoy passionē caudaicis & grecis littis co-
 mendauit. & audita fama miracloꝝ & uirtutū beati
 petri aptoꝝ principis. q̄ tunc romā officio ap̄latus
 fungebat. sc̄lo omnino abrenunciāns. accepta ab
 ep̄o licencia. patre suo ignorante romā adiit; Qui
 cū a bō petro diligent̄ ēēt recept⁹. dñicis precep-
 tis ab eo imbut⁹. cū eo aliquantulū cōmoratus. ius-
 su & cōsilio ei regione gallicā cū alijs fr̄ib; p̄dicā-
 do aggredit̄; Cūq; urbē que sc̄onas dī intraret.
 uidit eā undiq; muris antiquis obtine septā. excel-
 sis turrib; decoratā. in optimo loco sitā. amplitu-
 dine & latitudine cōgruā. cunctis felicitatib; et

ferculis affluentē. pratis optimis fontib; q; lucis faciatā.
 ingenti flumine munitā. ortis & pomarus ^{arum} per circu-
 itū ubrimā. salubri aere optā. plateis & vicis amenam.
 multisq; modis uenustā. cepit bon' emulatoz excogita-
 re. sitā pulcherrimā ac insignē urbē ab errore gentili-
 um idolorū q; cultura cōuerſi. legib; q; xpianis summi-
 ti dñ dignaret; Itaq; p plateas & uicos ei' p gens uerbū
 dī instant' p̄dicabat; Mor ut illū ciues barbarū uirū
 eē cognouerūt. & scē trinitatis & baptisimat' uer-
 ba olim sibi in audita illū p̄dicantē audierūt. ilico
 indignantes extra urbē illū facib; aduſtū. & p̄ciis
 immanissimis uerbatū eiecerunt; Ille ū hanc p̄se-
 cutionē patient' ferens. qdā tuguriū ligneū iusta
 urbē in quodā monte fecit. in q̄ diu morat' est; Predi-
 cabat enī p̄ diem in urbe. & nocte uigiliis p̄ciis q; la-
 crimis in tugurio illo p̄noctabat; Qui cū p̄longissi-
 mū temp' n̄ raris sua predicatione ad xpm cōuerſi
 potuisset. dñicū p̄ceptū cōmemorauit. q̄cūq; n̄
 receperint uos neq; audierint sermones uros. exeunte
 foras dedomo. & deciuſtate. excutite puluerē de pe-
 dib; ur̄is; Tunc romā denuo adiit. in q̄ passo beato
 petro in cruce. a scō clemēte qui iā p̄p. erat ammonit'
 est. ut ad prefatam urbē rediret. et predicans dñica p̄-
 cepta martirū coronā in ea expectaret; Deniq; ab ip-
 so p̄p. ordine episcopali suscepto. una cū beato dioni-
 sio qui a grecie horis romā aduenerat. simul cū cetis
 fr̄ib; quos ipse clemēs ad p̄dicandū galliā dirigebat.
 autisiodorū usq; puenit; Ibi diuine dilectiois ampleri-
 bus. lacrimosis q; salutationib; discedentes. dionisiū cū
 sociis suis parisiacā urbē adiit. & beat' eutropiū redi-
 ens scōnas. fortit' animat' ad toleranciā passionis. ze-
 lo xpi plen' semet ipsū corroborauit dicens; Dñs mi-
 chi ad iutor ē. non timebo qd faciat m̄ hō; Si p̄secu-
 tores occidēt corp'. animā n̄ possūt occidē. Pellē & pelle

& uniuersa que habet hō det p̄ aīa sua; Tunc constantē urbē
 ingressus. uelut amens. oportune inportune instans. fidē
 dīcā p̄dicabat: cunctis ostendens xp̄i in carnacionē. passi-
 onē. resurrectionēq; ascensionē. & cetā que pro humani
 generis salute subire dignatus ē. & q̄a nemo potest intro-
 ire in regnū dī. n̄ q̄ renatus fuerit ex aq̄ & spū scō. oīb; palā
 insinuabat; Morabat̄ etiā nocte in prefato tugurio sic
 prius; Illo itaq; p̄dicante. statim diuina gr̄a de sup̄ ad-
 ueniente. multi gentiles in urbe ab eo baptizant̄: int̄
 quos quedā eīdē urbis regis filia. noīe eustella. baptis-
 mat̄ unda regenerat̄; Qd̄ ut pat̄ ei agnouit. abomi-
 natus ē illā. & extra urbē eiecit; Illa autē uidens se ēē
 p̄ xp̄i amore electā. cepit iuxta sc̄i uiri tuguriū com-
 morari; Pat̄ tñ nate sue amore conpunctus. misit
 sepe nuncios ad eā ut domū rediret; Illa ū respondit
 se malle extra urbē p̄ xp̄i fide cōmorari. q̄ in urbē re-
 dūe & idolis cōtaminari; At ipse pat̄ ira cōmot̄. cōuo-
 cat̄ sibi tōci urbis carnificib; centū quinquaginta set.
 impauit illis ut sc̄m eutropiū p̄merent. uirginēq;
 secū ad patris thalamū adducerent; Illi autē. ii. die ka-
 lendarum maii. coadunatis sibi multitudinib; gentilib;
 uenerūt ad prefatum tuguriū. sc̄issimūq; dī uirū lapidib;
 primitus lapidant̄. inde fustib; & corrigis plumbeatis
 nudū uerberant̄. demū securib; & ascis illiso capite p̄mer̄.
 Prefata ū puella. unā cū quib;dā xp̄ianis nocte illū
 in tugurio ipsius sepeliuit. uigiliisq; luminariis & ob-
 sequiis diuinis obseruauit indefinent̄ quā diu uirū;
 Que cū ab hac uita sine sacro migaret. iuxta magistri
 sarcofagū in libo p̄dio suo iussit se sepeliri; Postea ū sup̄
 beati eutropii corp̄ sc̄issimū ingens basilica sub ei ho-
 nore. in noīe scē & indiuidue trinitatis. ā xp̄ianis miro
 ope fabricat̄. inq̄ ā cunctis morboꝝ generib; colunt̄
 crebro libant̄. claudi erigunt̄. cecī illuminant̄. audit̄
 surdis reddit̄. demoniaci libant̄. & omib; corde since-

ro poscentib; iuuamina salutaria prestant. & catene ferreae
 & manice. ceteraq; ferrea instrumta diuersa. equib; beatus
 eutropius uinctos libauit suspendunt; Ipse & suis dig-
 nis meritis & precib; nob ap dñm ueniam impetret. uicia
 nra diluat. uirtutes in nob uiuifica. uitā nrām dirigat.
 in mortis piclo a baratri faucib; nos eripiat. in extremo
 examine sumā eterni iudicis irā nob placet. & ad sup-
 na poloꝝ regna pducatur. prestante dño nro ihu xpo.
 qui cū patre & spū scō uiuit & regnat dñs. p infinita
 scla scloꝝ amen. Amen

Deinde ap blauu in maritima beati romani pre-
 sidia petenda sūt. in cui basilica req̄escit corp⁹
 beati rotolandi mris; Qui cū eēt genere nobilis.
 comes sc̄ karoli magni regis. de numero. xii. pugna-
 toꝝ. ad expugnandas gentes pfidas zelo fidi sept⁹ yspa-
 niā ingressus ē; hic tanta fortitudine replet⁹ fuit. qd
 petronū quendā ut fert. in runcia ualle. a sumo usq;
 deorsū. sua framea pmediū trino ictu sc̄ scidit. &
 tubā sonando. oris sui uento similiter pmediū diuisit;
 Tuba ū eburnea sc̄ scissa apud burdegale urbē. in ba-
 silica bī seuerini habet. & sup petronū in runcia ual-
 le quedā ecclā fabricat; Postq ū rotolandus multa bella
 regū & gentiliū deuicit. fame. frigore. caloribusq; ni-
 mis fatigat. alapis immanissimis & uerbis crebris pro
 diuini numinis amore cesus. sagittisq; lanceis uulnerat⁹.
 tandē sibi fert in prefata ualle. xpi nri preciosus obis-
 se; Cui sacratissimū corp⁹ in bī romani basilica ap bla-
 uū ipsi socii digna ueneratione sepelierit;

Deinde ap burdegalem urbē beati seuerini epi &
 cōfessoris corp⁹ uisitandū ē; Cui sollempnitas. x.
 kt. novemb. colitur;

Eteoy in landis burdegalensib; uilla que dī belin. uisi-
 tanda sūt corpora scōꝝ mrm. Olueri. Gandelbodi regi
 frisie. Otgeri regis dacie. Arastagni regis britannie.

Carini ducis lotharingie. & aliorum plurimorum sancti karoli mag-
ni pugnatore. qui de uictis exercitiis; paganorum in hispania
trucidati per christi fide fuerunt; Quorum preciosa corpora usque ad
belinii locum illorum detulerunt. & ibi studiosissime sepeliri
lacent enim omnes una in uno tumulo. ex quo suauissimus odor
flagrat. unde coluntur sanantur;

Einde uisitandum est in hispania beati domini con-
fessoris corpus. qui calciata que est uere nagera ur-
bem & radicellas fecit. ubi ipse requiescit;

seplm. At. d. in

Item uisitanda sunt corpora beatorum mirum. facundi sancti
& primitiui. quorum basilicam karolus fecit. iuxta quam
nulla sunt prata nemorosa. in quibus in fine ante lancea-
rum pugnatore fronduisse referunt; Quorum sollempnitas
est. lxx. decembris. colitur;

ista corpora sunt in
illa At. facund

Idem apud urbem legionem uisitandum est corpus ueneran-
dum beati isidori episcopi & confessoris siue doctoris. qui re-
gulam purissimam clericis ecclesiasticis instituit. & gen-
tem hispanicam suis doctrinis imbuit. totamque sanctam eccle-
siasticam suis florigeris decorauit;

seplm. At. ysidori

itaq. beatus isidorus dicitur
magis sue doctrine prebuit

Etandem beati iacobi apostoli corpus dignissimum summo pe-
catque studiosissime in urbe compostellam uisitandum est;

seplm. At. iacobi

Huius prefati sancti cum aliis omnibus sanctis
dei. suis meritis & precibus auxiliantur nobis
quod apud dominum nostrum iesum christum. qui cum patre & spiritu sancto
uiuit & regnat deus. per infinita secula seculorum amen;

*Capitulum. 12. de qualitate urbis & basilice sancti iacobi
apostoli gallicie. calixtus. papa. & aymericus cancel-
larius;*

Inter duos fluit. quorum unus uocatur sar. & alter
sarela. urbis compostella sita est; Sar est ad orientem inter
montem gaudium & urbem. sarela ad occasum; Urbis uero intro-
itus & porte sunt septem; Primus introitus dicitur porta
francigena. secundus porta penne. tercius porta de sub
fratribus. quartus porta de sancto pegrino. quintus porta

2

de falguerus. que ducit ad petronū. sext^a porta de su-
lannis. septim^a porta de macerellis. p^{er} qua^m preciosus
baccus uenit ad urbem; *de ecclesiis & RBIS.*

Bac in urbe decē eccle solent eē. quarū p^{ri}ma glo-
riofissim^a apli iacobi zebeder in medio sita re-
fulget glōsa; Scda bī petri apli. que monachoz
ē abbacia. iuxta uia francigenā sita. t^{er}cia scī mīcha-
elis que dī de cisterna. quarta scī martini epī que
dī de pinario. que etiā monachoz ē abbacia. q^{ui}nta
scē trinitatis que ē pegrinoz sepultura. sexta scē
susanne uirginis. que ē iuxta uia petroni. septima
scī felici mīris. octaua scī benedicti. nona scī pela-
gii mīris. que ē retro bī iacobi basilicā. decima scē
marie uirginis. q^{ue} ē retro ecc^{lesi}am scī iacobi. habens i
troitū in eandē basilicā. it^{er} altare scī nicholai & scē
crucis; *de ecc^{lesi}a mensura.*

Basilica nāq; scī iacobi habet in longitudine q^{ui}n-
quaginta & tres hōis stat^{us}. uidelicet a porta oc-
cidentalī. usq; ad scī saluatoris altare; In lati-
tudine ū habet q^{ui}draginta unū mīn^{us}. a porta
scī francigena. usq; ad meridianā portā; Altitudo ū
ei^{us}. quatuordecī stat^{us} habet intus; Quanta sit extra ei^{us}
longitudo & altitudo. a nullo ualet cōphendi; Ecc^{lesi}a
ū eadē nouē naues habet. inferius. & sex sup^{er}. & unū
cap^{ut}. manus uidelicet in quo scī saluatoris ē altare. &
laureā unā. & unū corp^{us}. & duo mībra. & octo alia par-
ua capita habet. in singulis q^{ui}b; q; singula habent al-
taria; & q^{ui}b; nouē nauib; sex modicas tresq; magnas
eē dicimus; Prima nauis principalis ē a portali occi-
dentali. usq; ad medios pilares quatuor scilicet q^{ui} omnem
gubnant ecc^{lesi}am. habens unā nauic^{ulam} ad dext^{ram}.
& aliā ad leuā; Alie ū due magne naues in duob; mⁱⁿ-
bris habent. quarū p^{ri}ma a portā francigena usq; ad
quatuor pilares crucis ecc^{lesi}e p^{er}tinet. & scda ab ipsis pi-

laribus usq; ad portā meridianā; Que utraq; naues du-
 as laterales nauiclas habent; he u tres naues principa-
 les usq; ad eccle celū ptingunt. & sex paucę nauicte
 usq; ad medias cindrias tm ascendunt; & tresq; magne
 naues. undecim & dimū stat^o hoīs habent in latitudi-
 ne; Statū hoīs recte de octo palmis ēē dicim^o; In ma-
 iori nau. triginta unus min^o pilares habent^o; quatu-
 ordecim ad dexterā. totidēq; ad leuā. & un^o ē int^o duos
 portillos de int^o aduersus aqilonē. q ciborios separat;
 In nauib; u crucis eidē eccle. a porta uidelicet franci-
 gena usq; ad meridianā. uiginti & sex habent^o pilares.
 duodecim ad dexterā. totidēq; ad leuā. quoz duo añ-
 ualuas intus positi. ciborios separant & portillos;
 In corona nāq; eccle. octo singulares columpne ha-
 bent^o circa bī iacobi altare; Sex nauicte que supius
 in palacio eccle habent^o. longitudine & latitudine
 tali sunt. sic sub iugales alie nauicte q sunt deorsū;
 Ex uno quidē latē eas tenent parietes. & ex alio pila-
 res qui de subē de magnis nauib; sursū ascendunt. &
 duplices pilares q a lapicidib; uocant^o medie cindrie.
 Q^o sunt pilares i feri^o in eccle. tot sunt supi^o in nauib; & q^o cingule i feri^o.
 supi; S; i nauib; palaciū int^o pilares singulos due sunt
 columpne semp sunt. que uocant^o columpne cindrie
 a lapicidib; In eadē u eccle nulla scissura. ut corrup-
 cio inuenit^o. mirabilē opat^o. magna. spaciola. clara.
 magnitudine cōdecēti. latitudine. longitudine. & alti-
 tudine cōgruenti. miro & ineffabili ope habet^o. que
 etiā duplici^o uelut regale palaciū opat^o; Qui enī sin-
 sum p naues palaciū uadit. si tristis ascendit. uisa obti-
 ma pulcritudine eidē tēpli. let^o & gaudius efficitur;
 enestre u uitree que sunt **de se HES TRIS**
 in eadē basilica. sexaginta & tres numero ha-
 bent^o; Ad unū qd q; altare qd ē in corona. tres
 habentur; In celū u basilice circa bī iacobi altare.

tot sunt i
palacio

80 diu. no /
i b. aliqui

quinque fenestre habent; unde aplice altare ualde plus
trat; In palacio uero sursum. quadraginta tres numero
habent fenestre; *de portallis;*

Cres portales principales & septem paucos habet eadem
ecclesia. unum quod respicit ad occidentem. scilicet principale.
& aliud ad meridiem. alterum uero ad septentrionem; Et
in uno quoque portali principali. duo sunt introitus; Et
quoque introitu. due porte habent; Primus uero ex septem por-
tallulis uocatur de sancta maria. secundus de uia sacra. tertius de
sancto pelagio. quartus de canonica. quintus de petraria. sextus
similiter de petraria. septimus de grammaticorum scola. quod domo
etiam archiepiscopi prebet in gressu; *de fonte sancti iacobi;*

Cum nos gens gallica aplice basilica ingredi uolumus.
per partem septentrionalem intramus; Ante cuius introi-
tum est iuxta uiam. hospitale pauperum peregrinorum sancti
iacobi. & inde habent ultra uiam scilicet quidam paradisus. ubi
sunt gradus descensionis nouem; In fine uero graduu eadem
paradisi. fons mirabilis habetur. cui similis in toto mun-
do non inuenitur; habet enim fons ille in pede tres gra-
dus lapideos. super quos sita est quedam pulcherrima co-
ca lapidea. instar parapsidis uel bacini rotunda
& cauata. quod etiam tanta habet. quanta largiri possunt in
ea balneari ut puto quindecim homines; In medio cuius si-
ta est columpna erea. inferius grossa. septem quadris apta.
decenti altitudine longa. de cuius cacumine quatuor pro-
cedunt leones; per quorum ora quatuor exeunt limphe
flumina. ad reficiendum beati iacobi peregrinos. & ciues;
Que etiam flumina postquam egrediuntur ab oribus leonum
ilico labuntur in eadem cocca inferius. & ab hinc exeunt
per quoddam eadem coque foramen. sub terra recedunt; Sic
uideri nequit unde aqua uenit. sic nec uideri ualet quo
uadit; Est autem limpha illa dulcis. nutritibilis. sana.
clara. optima. yeme calida. estate tepida; In prefa-
ta uero columpna. hec littere scripte hoc in duabus lineis.

ad q. st. calix
in gallicanorum

Q. com. h. a. n. e.
st. g. f. n. i. s.

sub pedib; leonū habent^{theol. summi} p̄circutū; ¶ ego bernard^{us}
 beati iacobi ^{theol. summi} TS. hanc aquam huc adduxi. & pre-
 sens hop^{us} composui. ad mee rationarū meorū
 parentū remediū; E. l. C. l. x. iii. idus aprilis;
 ost fontē habet paradisus. ut dixim^{us} *de paradiso urb.*
Pauimento lapideo fact^{us}. in quo cruxille pisciū idē
 int^{er} signa bī iacobi uendunt^{ur} pegrinis. & but-
 ir uinariū. scutulares. pere ceruine. marsupia. corrigie.
 cingule. & omē gen^{us} erbarū medicinaliū. & cetā pign^{ta}
 ta. & alia multa ibi ad uendendū habent^{ur}; Cambiatores
 u^{bi} & hospitales. cetiq; mercatores. in uia francigena ha-
 bentur; Paradisus ū ille tant^{us} ē. quantū iact^{us} ē lapi-
 dis in utraq; parte; *de porta septentrionalis*

Post paradisum nāq; illū. septentrionalis porta frā-
 cigena eidē basilice scī iacobi inuenit^{ur}. inq; duo
 introitus habent^{ur}. q̄ etiā his opib; pulcre sculpu-
 tur; In uno quoq; introitu ext^{er} sex habent^{ur} colump-
 ne. alie marmoree. alie lapidee. ad dextam tres. & ad
 leuā tres. sex sc̄l in uno introitu. & sex in alio; Itaq;
 duodecim habent^{ur} columpne; Sup^{er} ū columpnā que
 est int^{er} duos portales de foris in pariete. residet dñs
 in sede maiestatis. & manu dextā benedictionē innuat.
 & in sinistra librū tenet; & in circuitu tronū ei^{us} sūt
 quatuor euangeliste. quasi tronū sustinentes. & ad
 dextam ei^{us} paradisus ē in sculpt^{us}. in quo ipse dñs ē
 in alia effigie. adā & euā corripient^{es} de peccato. &
 ad leuā ē simil^{iter} in alia p̄sona. eiciens eos a paradiso;
 Ibidē ū circū circa. multe imagines scōy. bestiarū.
 hōiū. angloz. feminariū. floz. cetarūq; creaturarū
 sculpuntur. quarū essenciā & qualitatem pre magnitu-
 dine sua narrare non possum^{us}; S; tñ sup^{er} portā que ē
 ad sinistram. cū basilicā intram^{us}. in ciborio sc̄l. beate
 marie uirginis annunciatio sculpit^{ur}; Loq^{uitur} etiam
 ibi angls gabriel ad eā; Ad leuā ū sup^{er} portas i latali

introitu: menses anni. & alia multa opa pulcra scul-
 punt; Duo uero leones magni & feroces forinsecus in pa-
 rietibus habentur. quasi ualuas quasi obseruantes semper respici-
 unt: unus ad dexteram & alius ad leuam; In liminaribus uero
 sursum quatuor apostoli habentur. manibus sinistris libros
 singulis singulos tenentes: & dextris manibus eleuatis
 introeuntibus basilicam innuunt benedictionem; Petrus est in
 introitu sinistrali ad dexteram. paulus ad leuam. & in
 dextrali introitu iohannes apostolus ad dexteram. & beatus iacob;
 ad leuam; Super singula apostolorum capita. quorundam bonorum
 ex liminaribus exiliencium capita sculptunt; *De porta*
 meridiana porta apostolice basilice duo in *meridiana*
 introitus ut diximus habentur: & quatuor ualue; In dex-
 trali uero introitu eius de foris scilicet. in primo ordine super
 portas: dominica traditio mihi in sculptur; Ibi dominus li-
 gat manibus iudeorum ad pilarem. ibi uerbatim corrigis.
 ibi sedet pilatus in cathedra. quasi iudicans eum; De super
 uero in alio ordine beata maria mater domini cum filio suo
 in bethleem sculpiuntur: & tres reges qui ueniunt adui-
 sitandum puerum cum matre. tunc munus ei offerentes. &
 stella. & angelus eos ammonens ne redeat ad herodem; In
 liminaribus eisdem introitus sunt duo apostoli, quasi ualuas
 custodes: unus ad dexteram & alius ad leuam; Similiter in alio in-
 troitu sinistrali in liminaribus scilicet alii duo apostoli habentur;
 & in primo ordine eisdem introitus sunt portas scilicet. dominica tem-
 ptatio sculpiuntur; Sunt enim ante dominum tetra angeli quasi larue.
 statuentes eum super pinnaculum templi; Et alii offerunt
 ei lapides. ammonentes ut faciat ex illis panem: & alii
 ostendunt ei regna mundi. fingentes se ei daturum
 ea. si cadens adorauerit eos quod absit; Similiter alii angeli ca-
 didi. uidelicet boni. pertergunt ei. & alii etiam desuper tu-
 ribulis ei ministrantes habentur; Quatuor leones me-
 odo portallo habentur. unus ad dexteram in uno introitu.
 & alius in alio; Intra duos uero introitus in pilario sursum.

ali duo feroces leones habent. quorum unum posteriora sua.
ad alterum posteriora tenet; Undecim uero columnae in eodem porta
li habent. in introitu dexteri scilicet ad dexteram quinquaginta; & in si-
nistrali introitu ad leuam uidelicet totidem; Undecima uero in
ter duos introitus est. quae ciborios separat; Quae scilicet columnae. alie
marmoreae. alie lapideae. mirabiliter imaginibus. floribus. hominibus.
auibus. animalibusque sculpuntur; Hae uero columnae albi marmoris
sunt; Hec est obliuioni tradendum. quod mulier quedam iux-
ta dominicam temptationem stat. tenens iter manus suas caput
leccatoris sui fetidum. a marito proprio abscissum. osculans
illud bis per diem. coacta a uiro suo; O quam in gentem et ad-
mirabilem iusticiam mulieris ad ultimum omnibus narranda; In
superiori uero ordine super quatuor ualuas. usus palacium ba-
silice. quidam ordo mirabiliter ex lapidibus albi marmoris pul-
cre refulget; Stat enim dominus ibi rectus. et sanctus petrus ad sinis-
tram eius. clauis suas manibus tenens. & beatus iacobus ad dexteram.
inter duas arbores cipressinas. & sanctus iohannes iuxta eum frater eius;
Sed & ad dexteram et leuam apostoli ceterique habentur; Est quoque mu-
rus de sursum et deorsum. ad dexteram scilicet et leuam obtime
sculptus. floribus. uidelicet. hominibus. sanctis. bestiis. auibus. piscibus.
ceterisque opibus. quae a nobis comprehendere narratione nequeunt; Sed
quatuor angeli super ciborios habentur. cornua singula singu-
li tenentes. iudicii diem pronuntiantes; *de porta occidentali.*

Porta occidentalis huius duos introitus. pulcritudine.
magnitudine et opatione alias transcendit por-
tas; Ipsa maior et pulchrior aliis habetur. & mirabi-
litas operum. multisque gradibus de foris. columnisque diuisis mar-
moreis. speciebusque uariis et diuisis modis decoratur. imagi-
nibusque hominibus. feminis. animalibus. auibus. sanctis. angelis. floribus. di-
uersisque generum opibus sculpiuntur; Cuius opera tanta sunt. quae
a nobis narrationibus comprehendere nequeunt; Sursum tamen dominica
transfiguratio quae in monte thabor fuit facta. mirabiliter
sculpiuntur; Est enim dominus ibi in nube candida. facie splendens
ut sol. ueste refulgens ut nix. & pater de fratre loquens ad ipsos.

& moyses & elias q̄ c̄ illo apparuer̄. loquentes ei excessū quē
cōpletur erat in iherl̄m; lbi ū b̄t iacob⁹ ē. ⁊ petr⁹ ⁊ ioh̄s.
q̄b; t̄nfiguracionē suā p̄ oib; dñs reuelauit; *de turrib;*
ouē ū t̄res i eadē ecclā habitē s̄t. *Basilice.*

Nue s̄t s̄r portālē fontis. & due sup portālē meridi-
anū. & due s̄r portālē occidentālē. & due sup sin-
gulas uites. & alia maior s̄r crucē in medio basili-
ce; his cet̄isq; opib; pulcherrimis b̄i iacobi basilica. ob-
time gl̄osa refulget; Est & tota ex fortissimis lapidib;
uuis. brunis s̄t & durissimis ut marmor facta. & de
int⁹ diuisis speciebus de picta ⁊ de foris teolis & plūbo obta-
me coopta; S; & his q̄ dñs alia s̄t iā oīno ad impleta.
aliaq; adimplenda; *de altariis; basilice.*

Altaria hui⁹ basilice. hoc ordine habent; In p̄mis iur-
ta portā francigenā que ē i sinistrali parte. ē al-
tare sc̄i nicholai. inde ē altare sc̄e crucis. inde ē
i corona s̄t altare sc̄e fidis uirginis. inde altare
sc̄i ioh̄is apli & euangeliste. fr̄is sc̄i iacobi. inde ē altare sc̄i
saluatoris. i maiori s̄t capite. inde ē altare sc̄i petri apli
inde ē altare sc̄i andree. inde ē altare sc̄i martini epi.
inde ē altare sc̄i ioh̄is baptiste; In t̄ altare sc̄i iacobi
& altare sc̄i saluatoris. ē altare sc̄e marie magdalene.
ubi de cantant̄ misse matutinales p̄ḡnis; Sursū in pala-
cio ecclē. tria altaria solent eē. magist̄ q̄r ē altare sc̄i mi-
chaēl arcanḡli; & aliut altare ē in dextrali parte. s̄t s̄.
benedicti. & aliut ē altare in sinistrali parte sc̄oz s̄t pau-
li apli. & nicholai epi. ubi etiā solet eē archiepi capella;

Set enī de q̄litate ecclē acten⁹ *de corpore & altari*
tractauim⁹. n̄c de apl̄ico altari uenabili *sc̄i iacobi*
tractandū; In p̄fata siqdē uenabili basilica. b̄i iacobi
corp⁹ uenandū sub altari maiori qd̄ sub ei⁹ honore fabricat⁹.
honorifice ut fert̄ iacet. arca marmorea recōditū. in obli-
quo arcuato sepulcro. qd̄ m̄uo ope ac magnitudine cōdecē-
ti opat; Qd̄ etiā corp⁹ imobile eē p̄ibet. testante sc̄o theode-

mirro eiusdem urbis ep̄o: qui illud olim repperit. ⁊ nullatenus
mouere potuit. Et rubescant g̃ emuli transmontani. qui
dicunt se aliquid ex eo. ul' reliquias ei' habere. Apl̄icū nāq;
cop' totum ibi habetur. carbunculis paradisiacis diuinit' il-
lustrat'. odorib; diuinis in deficientib; fragrantib; honestat'.
ceruisq; celestib; fulgentib; decoratur. anglicisq; obsequijs sedu-
le honoratur. Sup' cui' sepulcrū est altare parum. quod ei-
dem discipuli ut fertur fecerūt: qđ etiā p̄t amorem apli disci-
puloꝝq; ei' a nullo postea uoluit deleri. ⁊ sup' illud est al-
tare magnum ⁊ mirabile. qđ habet in altitudine. v. palmos
⁊ in longitudine. xij. ⁊ in latitudine. vij. Sic proprijs
manib; ego mensuraui. Est g̃ altare parum ex trib; latib;
ad dexteram scil' ⁊ leuam. ⁊ retro. sub eodem altari magno
clausum. s; in antea aptū: ita ut uideri apte potest ablata
tabula argentea altare uetus. S; si quis coopatorium ul' lin-
teamem ad coopiedū altare apl̄icum. amore beati iacobi.
mittere uoluerit: de. ix. palmis in latitudine ⁊ in longitu-
dine. de. xxi. mittere debet. Si uero palliū amore dei
⁊ apli quis ad coopiedum altare scilicet in antea miserit:
uideat ut ei' latitudo. vij. palmis fiat. ⁊ longitudo ei' xij.

Tabula ū que est ante altare: *De tabula argentea.*
honorifice auro ⁊ argento opat'. Sculpsit enī i me-
dio ei' thronus dñi. in quo sunt. xx. q̄tuor seniores.
eo ordine quo b̄s ioh̄s fr̄ sc̄i iacobi in apocalipsi sua eos ui-
dit: duodecim scilicet ad dexteram. totidemq; ad leuam
p̄ circuitum: citaras ⁊ fialas aureas plenas odoramentis. ma-
nib; tenentes. In medio cui' residet dñs. q̄si in sede maiestatis:
manu sinistra librum uite tenens. ⁊ dextera benedictionem
inuens. In circuitu uero throni ei'. q̄tuor euāgeliste habent'.
quasi thronū sustinentes. Duodecim ū apli ad dexterā ei' ⁊ leuā
ordinati s̄t: tres scil' in p̄mo ordine ad dexterā ⁊ tres in supiori.
Similr sunt ad leuā tres in p̄mo ordine inferiori. ⁊ tres in
supiori. Flores etiā ibi habentur optimi p̄ circuitū: ⁊ colūp-
ne int' ap̄los pulcherrime. Est ⁊ tabula opib; decēs ⁊ optima?

Ex lib. iiii.

his uersib; desup conscripta. Hanc tabulā didacus presul iacobi
 ta sed's. tempore quinquenni fec' ep'us. Marras argenti de thesau-
 ro iacobensi. hic octoginta quinq; min' numera. & de orsu
 hec littere habentur. Rex erat anfonius. gener ei' dux rei
 mundus. presul prefatus qñ pegit opus. *De cimborio ap'li*
Cimbori' uero qui hoc altare uenerandū coopit. *altario*
 mirabil' picturis & debyxaturis. specieb; q; diuersis.
 deintus & deforis opatur. Est enī quadrat' s' q' tuor
 columnas positus. altitudine. & amplitudine congruenti.
 factus. Deintus ū in primo ordine. quedam speciales uirtutes
 in modū mulierum quas paulus commemorat. octo scil' hnt'.
 In uno quoq; angulo. due sunt. Et sup utriusq; capita. angli
 recti stantes hntur. qui manib; eleuatis tronū qui ē in sumi-
 tate cimborij tenent. In medio ū tronū. agnus dei. pede cru-
 cem tenens habetur. S; angli tot s't. q't uirtutes. Deforis ū
 in primo ordine quattuor angli hntur. q' resurrectionē diei
 iudicij bucinantes bucinis p'nuunt. Duo s't antea in facie
 & duo retro in alia facie. In eodem ū ordine quattuor p'be
 habentur. moyses scil' & abraham in sinistrali facie. & ysaac
 & iacob in dextrali. singli singulos rotulos p'prie prophete.
 manib; tenentes. In supiori uero ordine. xij. ap'li sedent p'
 circuitum. In prima facie in antea scilicet beatus iacob; resi-
 dat in medio. manu sinistra librum tenens. & dextera bene-
 dictionē inuens. Ad cui' dexterā est ali' ap'ls. & ad leuā alt'
 in ordine p'prio. Similr ad dexterā cimborij tres alij hntur
 ap'li. & ad leuā ei' tres. & retro eodē m' tres. In coopura ū desup
 q' tuor angli sedent. q'si altare custodientes. S; in q' tuor cor-
 nib; eidē cimborij. incipiente coopura. iiii. euagliste p'prie
 similitudinib; sculpunt. Deint' ū est depict' deforis aut' scultus
 & depict' cimbori'. In cacumine uero ei' deforis ē q'dā sumitas
 erecta. t'plicit' arcuata. i q' t'ntas deica ē insculpta. In p'mo ar-
 cu q' respicit ad occidentē. p'sona patris ē erecta. & in sc'do q'
 respicit int' meridiem & orientē. est p'sona filij. & in t'cio arcu
 q' respicit ad septentrionē. ē p'sona sp's sc'i. Itē ū sup hanc su-

miratam ē pom' argenteus. lucifluus. s' quē erux ponit
preciosa; *DE TRIBVS LAMPADIBVS.*

212

Alte bī iacobi altare. tres magne lampades argen-
tee ad xpī & aplī dec' suspendunt; Illa ū q̄ ī me-
dio earū ē ualde ingens habet. & in effigie magni
mortarioli mirabilit' opat'. septē ī se receptacula
cōtinens. in figura septē p̄miorū sp̄s scī. ī q̄b; septē lu-
minaria ponunt'. q̄ scī receptacula minime recipiunt
n̄ oleū balsami. aut mirri. aut balani. aut oliue; Maius
ū receptaculū ē. ī medio aliorū; Et ī uno q̄ receptaculo
ex his q̄ ī circuitu ei sūt. due ap̄lorū imagines forinsec'
sculpunt; Anima adefonsi regis aragonensis. q̄ eā ut fer-
tur scō iacobo dedit. req̄scaat ī pace sempit̄na; *de digni-*

tate eccle. s' iacobi & canonici eius.
Nullus missam solet celebrare. n̄ sit ep̄s. aut archi-
ep̄s. aut p̄p. aut cardinalis eidē eccle; Solent et
enī eē in eadē basilica septē cardinales ex more.
qui officiū diuinū celebrant s' altare. cōstituti atq;
cōcessi ā mltis ap̄licis. insup & cōfirmati ā dño p̄p calix-
to; hanc si dignitatē q̄ bī iacobi basilica ex more bono h̄t.
amore aplī nullus ab ea auferre debet; *de lapicidib; eccle.*

Idaicali lapicide & *de p̄mordio & fine opis eius;*
q̄ p̄p bī iacobi basilicā edificauerūt. noīabant
domnū Bernardus senex. mirabilis magister. & Robt.
cū ceteris lapicidib; circit'. l. q̄ ibi sedule opabant'. minis-
trantib; fidelissimis dñis. & iacaro. & dño canonicē sege-
redo. & abbate dño Gundefindo. regnante adefonso rege
yspaniarū. sub ep̄o dño didaco p̄mo & strenuissimo mili-
te & generoso uiro; Ecclā autē fuit incepta. ī era. i. c. xvi.
ab anno ū q̄ incepta fuit. usq; ad letū adefonsi fortissimi &
famoli regis aragonensis. h̄nt' anni. l. l. x. & ad necē hen-
rici regis angloꝝ. l. xii. & ad mortē lydouici pinguiissimi
regis francoꝝ. l. xiii. & ab anno q̄ p̄m' lapis ī fundamēto ei
ponit'. usq; ad illū q̄ ultim' mittit'. xl. iii. anni h̄ntur;

cap.
Que etiā ecclā a tēpore quo fuit incepta usq; in hodie-
nū diē. fulgore miraculorū bī iacobi uernat. egris enī
in ea salus prestat. cecis uisus refundit. mutis enī
soluit. surdis audit. pandit. claudis sana ambulatio da-
tur. demoniacis libatio cōcedit. & qđ mai' est poplorū
fidelium pces exaudiunt. uota suscipiunt. delictorū um-
cta resoluunt. pulsantib; celū apit. metis cōsolacio da-
tur. omīsq; barbare gentes omniū mundi climatū ca-
teruatim ibi occurrunt. munera laudis dño deferentes.

Nec est obliuioni *de dignitate ecclē. s. iacobi*
tradendū. qđ dignitatē archiepiscopatus emerite
urbis que metropolis ēē solet. in trā sarracenorū
beat. pp calixt' bone memorie dign'. basilice scī
iacobi i urbi eidē translatauit. & dedit amore et hono-
re apli. ac p hoc didacū nobilissimū uirū. pmit' archi-
epm in aptica sede cōpostellana ordinauit & corrobora-
uit; Erat enī ipse didac'. antea scī iacobi ep̄s;

Hic insup *capit. x. de numero canonicorū. s. iacobi.*
ecclē ut fert' pretitulati sūt iuxta numerū septu-
aginta duorū discipulorū xpī. canonici septuagin-
ta duo. beati ysidori yspaniensis doctoris regulā tenen-
tes; his autē diuiduntur altaris scī iacobi oblaciones:
psingulas ebdomadas; Primo dant' ob- laciones in pma
ebdomada. scđo in scda. tēcio in tēcia. deinde alijs usq; ad
ultimū largiunt'; In dñica qđ die ut fert' fiunt tres
partes oblacionū. qru pma accipit ebdomadari cui
euenit; Ex alijs ū duab; partib; iterū i simul cōmixtis.
fiunt tres partes. qru una cōmunit' dat' canonicis ad
prandiū. alia opi basilice. alia archi epō ecclē; s; eb-
domada que ē int' palmos & paschā debet dari rite pau-
pib; pegrinis scī iacobi. in hospitali; ymmo si iusticia
dei teneatur. decima pars oblacionū altaris scī iacobi.
oī tēp' paupib; in hospitali supuenientib; dari debet;
Omī enī pegrini paupes. pma nocte p' diē q' bī iacobi

altare adueniunt. in hospitali plenariū hospiciū amore
dī et apli suscipere debent. Egri uero usq; ad mortem uel
ad integram sanitatem. ibi karitatie sunt pcurandi. Sic
enim apud scīm leonardum agitur. Quot pauperes pegrinā
tes ibi adueniunt. tot refectionem accipiunt. Debent etiā
dari grmore oblaciones que ueniunt ad altare. a mane sū
mo usq; ad tēā. p unū quēq; dñicū diē. leplis eidē urbis.
Qd si aliq; patus eidē basilice ex hoc fraudē fecerit. ut
in alio m oblaciones dandas ut prefati sum' cōtērit.
int' dñm & illū peccatū illius sit;

Capit. xi. Qd pegrini. s. iacobi sint recipiendi;

PEGRINI siue pauperes siue diuites alimimb; scī
iacobi redientes. ut aduenientes. oib; gentib; kar
tatie sūt recipiendi & uenerandi; Hā qd q; illos
recepit & diligēt hospicio pcurauerit. n̄ solū
beatū iacobū. uerū etiā ipsū dñm hospitē habebit; Ipso
dño in euangelio dicente; Qui uos recipit me recipit;
fuere oī multi q; irā dī incurrerūt. id circo qz scī ia
cobi pegrinos & egenos recipe noluerūt; Ap̄ nantuaia
que ē uilla int' gebennā & lugdunū. cuidā terentis.
panē pegrino scī iacobi sibi petenti. negantis. tela
pmediū rupta solo subito cecidit; Ap̄ uillā nouā q
dā scī iacobi pegrin' egen'. cuidā mulieri panē sub
cineres calidos habenti. helemosinā amore dī & bea
ti iacobi petiuit; Que respondit se panē n̄ habere;
Cui pegrin' ait; Utinā panis quē habes. lapis esset;
Cumq; pegrin' ille recedens a domo illa longe dista
ret. accessit mulier illa neq; ad cineres. putans panē
suū cape. lapidē rotundū in loco panis reppit; Que
corde penitens ilico insecuta pegrinū non inuenit; Apud
urbē pietauoy duo heroes galli sine p̄po a scō iacobo oī
redientes. a domo iohis gauterū usq; ad scīm porcariū.
hospiciū amore dī & scī iacobi pecierūt. nec inuenerūt; Cūq;
mede nouissima illi uici. scē iuxta bī porcariū basilicā ap

no myraia

no alundmyr

quendam pauperem hospitati essent: ecce enim diuina operante
ulcione. totum vicum uelocissimus rogo. incipiens ab ede quae
prius hospiciū petierant. usque ad illam quae hospitati erant nocte
illa combussit; Et erant edes circiter mille; Illa uero do-
mus quae serui dei hospitati erant. dei gratia illesa remansit;
Qua propter sciendum quod sancti iacobi peregrini siue pauperes si-
ue diuites. iure sunt recipiendi. & diligentem procurandi;

EXPLICIT CODEX QUARTUS. S. IACOBI APOSTOLI;

Ipsam scribentem sit gra. sit quoque legenti;
Hunc codicem prius ecclesia roma-
na diligenter suscepit. scribitur
enim in compluribus locis in roma
scilicet in hierosolimitanis ho-
ris in gallia in ytaliam in thevto-
nica et in frisia et precipue in
cluniacum;